

Det här verket har digitaliserats vid Göteborgs universitetsbibliotek.
Alla tryckta texter är OCR-tolkade till maskinläsbar text. Det betyder att du kan söka och kopiera texten från dokumentet. Vissa äldre dokument med dåligt tryck kan vara svåra att OCR-tolka korrekt vilket medför att den OCR-tolkade texten kan innehålla fel och därför bör man visuellt jämföra med verkets bilder för att avgöra vad som är riktigt.

This work has been digitised at Gothenburg University Library.
All printed texts have been OCR-processed and converted to machine readable text.
This means that you can search and copy text from the document. Some early printed books are hard to OCR-process correctly and the text may contain errors, so one should always visually compare it with the images to determine what is correct.

Status

nr 8

sept. 1961

pris 1 krona

laga maten på det nya* sättet

★ i SM hushållsfolie som gör den godare och saftigare än någonsin. Här ovan t. ex. salt sill och lök stekt i folieklädd stekpanna. Sagolikt gott — råvarans fina arom helt bevarad — ingen sill- eller löksmak i pannan. Steka, koka och baka går lika bra och ger ett underbart läckert resultat i SM hushållsfolie. Läs i Nya Folieboken om alla lätta och roliga recept, tillsammans 210 stycken, av våra mest kända matexperter. Köp Nya Folieboken i närmaste bokhandel, eller livsmedelsaffär, i järnhandeln, bosättningsaffären eller pappershandeln, där Ni också kan få SM hushållsfolie.

Ni kan också rekvirera Nya Folieboken på vidstående kupong.

folieboken

Till AB Svenska Metallverken
Folieboken
Västerås

Sänd mig omgående ex. av
Nya Folieboken à kr 5:—
mot postförskott

Namn

Adress

Postadress

Ett nytt ansikte

Förbundskongressen i Göteborg dagarna den 28—30 juli betyder en ny giv organisationsmässigt. Redan länge har den gamla förbunds-kostymen verkat för trång. Vid Kalmarkongressen för två år sedan tillsattes en stadge- och organisationskommitté med uppdrag att göra en grundlig översyn av organisationsformen. Detta rörde sig även om att ge en rättvis representation för hela landet. Den gamla 17-mannastyrelsen vars kärna utgjorde ett verkställande utskott om 7 personer, kunde aldrig ge full geografisk rättvisa i ett land som vårt.

Våra samhällsfunktioner bygger i stor utsträckning på länsindelningen. Vi har lärt oss att länen utgör ett viktigt livsrum för demokrati och självstyrelse.

Därför måste en riksorganisation ta stor hänsyn till att varje län får sin del av den gemensamma riksstyrelsen. De lungsjukas riksförbund har fått många påminnelser om att vissa landsändar känt sig utestängda från den reella gemenskapen genom att mandat i förbundsstyrelsen saknats. En 17-mannastyrelse kunde aldrig bli en fullt demokratisk beslutande församling så länge landet räknar 24 län. En utökning av representationen måste bli en viktig reform för 1961 års kongress att ta ställning till.

Genom beslut vid årets kongress fick riksförbundet ett *representantskap* med en representant för varje län. Stockholms stad lägger till ytterligare ett mandat och genom

en tekniskt sett en smula tillkrånglad princip tillsattes en styrelse med 7 ledamöter, av vilka ett visst antal är "fristående"; de övriga hämtas ur representantskapet. Vi ska inte här fördjupa oss i dessa tekniska detaljer utan nöjer oss med att understryka betydelsen av att hela landet nu genom representantskapet fått röst och mandat i riksförbundets ledning.

Nyheterna i organisationsformen inskränker sig dock inte enbart till de i korthet refererade förändringarna. Största nyheten är väl att De lungsjukas riksförbund bytt namn. Under det nya namnet Riksförbundet för hjärt- och lungsjuka fortsätter arbetet i stort sett efter samma principer som hittills. Det "gamla" förbundet, som bildades 1939, finns kvar i det nya — namnförändringen innebär ingen kursförändring. Vi ska fortsätta att arbeta för sjuka och handikappade på det sätt som gett oss en ställning i dagens organisationssverige. I förändringen ligger förhoppningen om att en sjukdomsgrupp — de hjärtsjuka — som hittills saknat egen organisation ska finna det fördelaktigt att utnyttja en organisation, som redan skaffat sig erfarenheter och inflytande. De hjärtsjuka hälsas välkomna i samverkan och gemenskap i riksförbundet.

Om sambandet mellan de olika domsgrupper, som nu samlas under det nya namnet, ska inte här ordas så mycket. Först bör emellertid göras klart att i det moderna

begreppet lungsjukdomar innefattas förutom tbc även andra grupper såsom astma, kroniska bronkiter, lungcancer m.fl. Dessa samtliga grupper bilda en enhet vårdmässigt sett på sanatorier och lungkliniker. De hjärtsjuka har kommit in i bilden bl. a. därför att de allmänna skärmbildsundersökningarna — som tillkommit för att uppspåra tbc på ett tidigt stadium — avslöjat ett betydande antal fall med hjärtsjukdomar. En sammanställning av skärmbildsmaterial i Stockholm för en femårsperiod 1955—1960 visar att omkring 68 % av alla sjukdomsfynd av icke tuberkulös art utgjorde hjärt-kärlsjukdomar.

Till ytterligare upplysning för våra läsare och sympatisörer bör framhållas, att vårt nya ansikte är en följd av utvecklingen på vårt arbetsområde. Liksom tidigare ligger vår främsta uppgift på det socialpolitiska planet: normalisering av de eftersatta sjukdomsgruppernas levnadsvillkor — social trygghet, medlemsvård och arbetsvård — utgör riktlinjerna för framtiden. De problem vi sysslar med ligger i stor utsträckning i läkarnas hand. För den som inte känner till vårt arbetssätt bör därför nämnas att vi sedan starten 1939 haft ett gott samarbete med läkarna. I anslutning till beslutet om nya stadgar och namnförändring fick den nya styrelsen i uppdrag att närmare undersöka förutsättningarna för inrättande av ett *medicinskt råd*, ett rådgivande organ med förslagsvis en hjärtspecialist, en lungspecialist samt en rehabiliteringsläkare.

Sixten Hammarberg

Fallgropar i statistiken – och dagens lungsjukvård

För att kunna bedöma framtida behov av sjukvård och arbetsvård är vi främst i behov av utförlig sjukdomsstatistik. Tyvärr är det inte alltid lätt att smälta alla siffror, som matas fram i vårt väloljade statistiska maskineri. Dödligheten i lungtbc är rekordlåg f. n. — 447 döda enl. senaste årsstatistiken. Men är denna siffra en riktig utgångspunkt för bedömning av tbc-situationen i största allmänhet? Punktundersökningar på sjukhus i Malmö, Stockholm och Uppsala visar vid obduktion av avlidna patienter — där dödsorsaken varit "annan sjukdom än tbc" — aktiv tbc i långt framskridet stadium. Det finns alltså skäl antaga att dödligheten i själva verket är dubbelt så hög som de officiella siffrorna visar. Riktigast torde emellertid vara att bedöma vårt tbc-läge efter *sjukligheten* — inte ensidigt ta dödligheten som självklar barometer för framtidsprognoserna.

Dr Rolf Lemming redovisade vid riksförbundets kongress att vårdbehov och sjuklighet i tbc förhåller sig tämligen konstant under tioårsperioden 1949—1960. År 1949 intogs ca 14.700 personer för vård på sjukhus — tio år senare var siffran drygt 14.600. Förändringen ligger främst i förkortade vårdtider — men sjukligheten förhåller sig — som vi ser — ganska lika under den sista tioårsperioden.

Avgörande för vårt bedömande

blir: hur många sjuka finns det, i hur hög grad blir de invalidiserade av sin sjukdom, vilka möjligheter har vi till en i rätt tid insatt rehabilitering — lämplig sysselsättning och andra sociala åtgärder — för att ge tillräcklig trygghet mot sjukdomens verkningar.

Går man vidare i statistiken och konstaterar, att lungkräftan nu skördar dubbelt så många offer i döda som tbc, att bortåt hälften av år 1959 utskrivna patienter vårdats för "annan sjukdom än tbc" (huvudsakligen gäller det lungsjukdomar), finns det ingen anledning för våra sjukhushuvudmän att "ta lätt på lungsjukvården". De nya signalerna om övergång från sanatorievård till en allsidig behandling på centralt belägna lungkliniker betyder — *inte* en avskrivning av sanatorievården utan en modernare vårdform för alla slag av lungsjukdomar. Avskaffar man otidsenliga och geografiskt omöjliga sanatorier är det nödvändigt att göra upp planer för lungkliniker i länen. Rationalisera — inte "avskaffa" — är lösenordet i dagens lungsjukvård.

REDAKTIONEN

Status redaktion är tillgänglig för personliga besök och telefonsamtal endast fredagar mellan kl. 14—16. Redaktörsbefattningens förening med annan tjänst gör denna arbetsordning nödvändig. För ej beställda manuskript, bilder, teckningar m. m., kan redaktionen inte ta något ansvar.

Representantskapet

Vid riksförbundets kongress till-sattes ett representantskap, vilket presenteras här — om kongressen i övrigt står att läsa på sidorna 6, 7, 8.

Län/stad	Ledamot
Stockholms stad:	Lennart Akerström
Stockholms län:	Tord Axelsson
Uppsala län:	Bengt Johansson
Södermanlands län:	Erik Norgren
Östergötlands län:	Gustav Somdal
Jönköpings län:	Gustav Englund
Kronobergs län:	Stig Karlsson
Kalmar län:	Carl Hellström
Gotlands län:	Carl G. Lindh
Blekinge län:	Alva Bengtsson
Kristianstads län:	Yngve Falk
Malmöhus län:	Bengt Jarnhäll
Hallands län:	Assaf Sjögren
Göteborg-Bohuslän:	Henry Järevik
Älvsborgs län:	Herbert Ahlqvist
Skaraborgs län:	Lennart Aberg
Värmlands län:	Sigvard Berglund
Örebro län:	Alfred Lindahl
Västmanlands län:	Karl-Axel Berglund
Kopparbergs län:	Albin Liljeholm
Gävleborgs län:	Rune Hedlund
Västernorrlands län:	Alex. Andersson
Jämtlands län:	John Gärdin
Västerbottens län:	Holger Bergström
Norrbottnens län:	Widar Östling

Status RIKSORGAN FÖR SVERIGES LUNGSJUKA

Ansv. utg.: Einar Hiller
 Redaktör: Sixten Hammarberg
 Red. och Exp.: Kocksgatan 15, Stockholm
 Telefon 41 39 99 och 44 40 40
 Postadr.: Box 4149, Sthlm 4
 Ägare: De Lungsjukas Riksförbund
 Postgironr 95 00 11

Annonspriser: Småannonser:
 Omslagets sista sida 500:— 58 mm spaltbredd 65 öre mm
 1/2-sida 400:— 1/3-sida 225:— 90 mm spaltbredd 90 öre mm
 1/4-sida 125:— 1/8-sida 65:—

Prenumerationspris: Helår 10 kr, halvår 5:50 kr

UR INNEHÅLLET:

Förbundskongressen	6
Handen på hjärtat	9
Förvärvsarbete och hushåll	13
Socialvårdarens arbetsvillkor	14
Författaren i ämbetsverket	16
Bildkryss	25

OMSLAGSBILD:

Fotograf Herbert Backofen

Politikern är nyckelmannen

i den moderna socialpolitiken. En maktförskjutning har ägt rum, säger dr Gustaf Myhrman bl. a. i två mycket intresseväckande artiklar i Svenska Dagbladet. Läkarens sektor har krympt, makt och myndighet har överflyttats till andra organ. Förr var läkaren och patienten ensamma med varandra, men nu har de fått en mäktig tredje part — politikern, som kommit för att stanna. Nu menar inte dr Myhrman att den nya situationen är helt av ondo — självfallet vill både läkaren och politikern patientens bästa — frågan är vad som verkligen är patientens bästa och hur detta "bästa" skall kunna uppnås:

Det är knappast förvånande, om den stackars patienten har skäl att känna sig en smula rådvill. Patienten och läkaren känner varandra sedan gammalt, de känner också varandras svagheter. Nu kommer politikern och kräver att få sitt ord med i laget. Han erbjuder storslagna förmåner, som doktorn skall effektuera. Men han kommer också med direktiv för både doktorn och patienten. Kanske kunde, när allt kommer omkring, alla parter ha något att vinna på att läkare och politiker söker komma till tals med varandra.

De gamla "lasaretskungarna" finns inte längre. Läkarna i ledningen för samhällets sjukvårdsföretag har i stor utsträckning efterträtts av administrativa chefer, av sjukvårdsdirektörer och landstingsdirektörer, tillsatta av de politiska organen. De nya makthavarna är i regel mycket positivt inställda till sjukvårdens behov, hävdar dr Myhrman, men det kan kännas bittert, särskilt för den äldre läkargenerationen, då viktiga avgöranden i sjukvårdsfrågor träffas utan att läkarna ens blivit hörda. Dr Myhrman berör också i det sammanhanget läkarna i egenskap av "obotliga individualister", egenskaper, som gör att det är svårt att leda dem i grupp. Å andra sidan kan man diskutera om inte denna individualism — att i första hand inrikta sig på individen — är en värdefull and-

lig utrustning, sett ur patientens synpunkt. Det moderna samhällets förkärlek för läkarintyg — att läkaren skall intyga och skriva under — i alla möjliga sammanhang — har en tendens att försätta både patienten och läkaren i ett svårt dilemma:

Sjukdomar är ofta tunga att bära, detta gäller både de allvarliga och de ofarliga, tunga nog utan den ytterligare börda, som ofta läggs på av en okunnig eller nyfiken eller beskäftig välvillig eller kanske rentav illvillig omgivning. Verkstadsarbe-

av medlidsamma blickar eller beklaganden. Kontorsfröken, som har en organisk nervsjukdom, vill sköta sin sjukdom med hjälp av sin läkare, som hon har förtroende för, vill slippa alla påfrestande välvisade råd om undermedicinering eller kloka gubbar. Affärsbiträdet, som övervunnit en mental sjukdom, är rädd att gå miste om en sökt anställning, ifall sjukdomens art blir känd på den tilltänkta arbetsplatsen. Exempel av detta slag kan mångfaldigas.

Skräcken för att anställa folk med dolda skavanker, sjukdomar och sjukdomsanlag, är vida utbredd hos arbetsgivarna — man är ense om att skapa trygghet för människorna, men hur går det till i praktiken med dessa krav på "felfrihet":

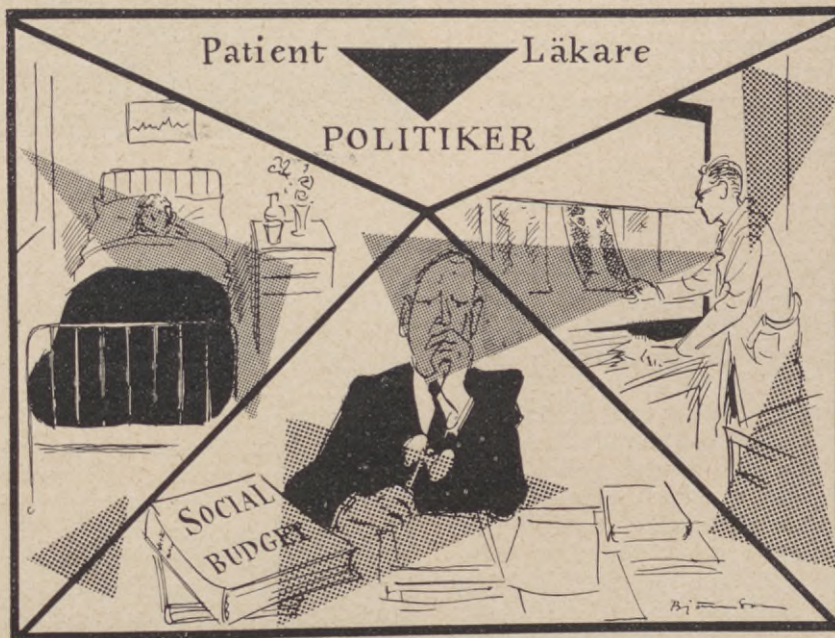
Därav kommer det orimliga systemet att i tid och otid avfordra folk läkarintyg. Detta gäller ingalunda enbart vid första anställning utan ofta även vid de normalt förekommande befordringarna. Vid sidan om "skicklighet och förtjänst" smusslar man in krav på att vederbörande inte under långvarig och trogen tjänst skall ha

Forts. å sid. 21

PRESS | eko

taren med den smittofria lungsjukdomen riskerar att bli utfrusen på arbetsplatsen av kamraternas smittoskräck, om hans sjukdom blir bekant. Tjänstemannen, som har en dödlig blodsjukdom, vill bära sin börda i tysthet utan att på verket mötas

SOCIALMEDICINSK TRIANGEL

Patienten och läkaren är inte ensamma — det finns en tredje nyckelman i sällskapet. Han är mannen med klubban, som fattar avgöranden på det politiska planet, fastställer budgeten för den sociala omvårdnaden.

Folkets hus, Järntorget, Göteborg, hemvist för förbunds kongressen, dagarna 28—30 juli 1961.

NY ORGANISATIONSFORM

De Lungsjukas Riksförbund fick namnet Riksförbundet för Hjärt- och Lungsjuka

Förbundets sextonde rådslag med drygt 200 deltagare, gäster, myndighetspersoner och sympatisörer, blev en historisk — för att inte säga nästan dramatisk tilldragelse. Många förändringar sprängde den tidigare organisationsramen.

Chefsläkare Rolf Lemming, Arvika, presenterade dagsaktuella siffror och uppgifter om tbc-situationen ett team om fyra läkare nu gett offentlighet åt. Från socialpolitiskt håll fick kongressen besked om de reformer för långtidssjuka och handikappade Socialförsäkringskommittens nya giv innebär.

Kongressen vid öppnandet. På främsta bänken många läkare och myndighetspersoner från Göteborgs stad.

Bra, bättre, bäst är det adjektiv man lär sig böja i samband med omdömena om en kongress. Ser man på De lungsjukas riksförbunds statistik över betydelsefulla milstolpar får man väl börja med år 1939, då förbundet konstituerades. Att de lungsjuka den gången kunde mobilisera så mycken organisatorisk styrka, att de "vågade" bilda en riksförbundets organisation är en bragd; en prestation som står sig, sett med den tidens glasögon och de svårigheter en organisation av detta slag då fick kämpa med. Sedan förbundet väl lagt sin plattform har väl omdömena "bättre och bättre" varit konstanta

för varje kongress; förbundets inflytande har ökat, dess möjligheter att föra de sjukas och handikappades talan är erkända och omvittnade. Så var man då framme vid den sextonde kongressen i ordningen. Om den blev "bäst" bör man kanske ha ett visst tidsperspektiv för att kunna bevisa för eftervärlden. I varje fall kan man nog säga, att kongressen i Göteborg, dagarna den 28—30 juli innebär en vändpunkt eller rättare sagt en djärv satsning med att infoga även gruppen hjärtsjuka i organisationen. Om det lämpliga i att grupperna lung- och hjärtsjuka samlas inom samma

organisatoriska ram får vi säkert många tillfällen att återkomma till. Här ska bara understrykas att möjligheten att upptäcka hjärt- och kärlsjukdomar — och att upptäcka dem i rätt tid — ökat genom de allmänna skärmbildsundersökningarna. Den apparat man byggt upp för att uppsåra tbc har blivit till hjälp för att även avslöja andra livshotande sjukdomstillstånd. Redan här föreligger ett samband mellan de två sjukdomsgrupperna. Låt oss i det sammanhanget också komma ihåg att lungsjukegruppen blivit en större familj med åren: bronkiter, astma och lungcancer m. fl. är grupper

man tidigare föga talade om. Nu öppnar den moderna lungsjukvården möjligheter till att samla resurserna för att mera effektivt angripa lungsjukdomarna över hela fältet — samma förhållande gäller hjärtsjukdomarna.

◇

Ansvar för kongressen denna gång hade våra vänner i Göteborg tagit på sig, och de svek inte förtroendet på något sätt kan vi gott skriva under på utan reservationer. Till och med vädret — som denna sommar satt dystra plumpar i semesterplaneringen — lyckades de vrida om från grådaskigt regnstrilande till strålende solsken. Kan man begära bättre av kongressarrangörer? Göteborgs lungsjukas centralförening har ett bra team: de har gunst med vädrets makter, de har en prydlig och sevärd stad att inrama kongressmaskineriet i, de är vänliga och sätter värde på umgänget med örviga landsändar. Mer kan inte behövas tas med i ett fullgott betyg, som gäller också stadens läkare, myndigheter och många andra vänliga människor vi träffade. Göteborgspressen visade ett påfallande intresse för vad kongressen sysslade med — det höll i sig ända tills tjänstgörande ordf. slog klubban i bordet sista dagen.

Då förbundets ordf. riksdagsman Sigfrid Jonsson var förhindrad närvara öppnades kongressen av *vice ordf. Alfred Lindahl*, som särskilt rörde arbetsvårdens utbyggnad och socialförsäkringens omdaning — två stora huvudfrågor för de sjukdomsgrupper det här gäller — men att det ifråga om detaljutformningen och den praktiska tillämpningen är nödvändigt att de sjukas egen sakkunskap och deras strävanden att medverka till bättre förhållanden på ett naturligt sätt länkas in i det livliga reformarbete, som pågår i stat, kommun och näringsliv.

◇

Chefsläkare Rolf Lemming, Arvika, kunde i sin belysande föreläsning om "Den aktuella tbc-situationen i Sverige" ge alldeles dagsfärska rön från en forskargrupp bestående av — förutom honom själv — tre andra lungspecialister nämligen doktorerna Ryde, Ardell och Ståhle. Dr Lemmings redovisning — som här bara kan bli högst summarisk — visade med all tydlighet att vårdbehov och sjuklighet i tuberkulos är högst allvarliga folkhälsoproblem, som inte får suddas ut med lättsinniga formuleringar i dagens rubriker. År 1949 intogs 14.700 personer för vård på sjukhus, motsvarande siffra för tio år sedan — allt-

Fr. v. lungsjukvårdens grand old man i Göteborg, dr Hjalmar Andersson, chefsläkare Rolf Lemming, Arvika, och riksdagsman Ingemund Bengtsson, Varberg.

SIFFROR och FAKTA

REDOVISADES 16.000 MEDLEM-MAR i De lungsjukas riksförbund fördelade på 130 lokalföreningar — patienter på sanatorier och lungkliniker i patientföreningar samt utskrivna patienter i konvalescentföreningar.

...men tbc-statistiken redovisar många flera — 58.000 fall av tbc kvarstående i centraldispensärregister, varav ca 48.000 enbart lungtbc.

LUNGSJUKDOMARNA har blivit en större familj genom att sanatorierna nu står öppna för flera olika grupper såsom astma, kroniska bronkit, lungcancer m. fl.

EN NY ORGANISATIONSFORM FÖR LUNGSJUKVÅRDEN innebär inrättande av moderna lungkliniker på länsplanet med bättre möjligheter till diagnostiska och terapeutiska resurser än de oftast avlägset liggande sanatorierna kan erbjuda.

KOMPLEMENT TILL LUNGSJUKVÅRDEN är konvalescentvården. Riksförbundet och dess lokalföreningar driver med stöd av bl. a. landstingen och Svenska Nationalföreningen mot hjärt- och lungsjukdomar 7 konvalescenthem på olika platser i Sverige.

MAN UPPTÄCKER ÄVEN HJÄRTSJUKDOMAR vid de allmänna skärmbildsundersökningarna. Skärmbildsundersökningen i Stockholm åren 1955—1960 omfattande drygt 498.000 personer, redovisar ca 5.350 fall av icke-tuberkulösa sjukdomar av vilka ca 3.650 var hjärtkärlsjukdomar, dvs. ca 68 % av hela antalet icke-tuberkulösa Sjukdomsfynd.

så 1960 — var drygt 14.600 vilket visar att sjukligheten håller sig ganska konstant. Förändringen ligger främst i vårdtidens längd. Vårdtiden per person utgör numera ca 4 månader i medeltal mot minst det dubbla för tio år sedan. När man bedömer tbc-sjukligheten bör med-

räknas också det betydande antal människor, som erhålla mediciner i hemmen, dvs. de polikliniska fallen, som inte kommer med i statistiken över sjukhusintagna patienter. De polikliniska fallen har visat större återfallsfrekvens än övriga patienter enligt gjorda punktundersökningar.

Går man sedan över på det psykologiska planet bör först noteras att den tidigare mycket utbredda skräcken för tuberkulosen avlösts av en påtaglig tendens att bagatellisera sjukdomen. Konsekvenserna härav kan sammanfattas i följande tre punkter:

1. *Personer, som tidigare vid något tillfälle genomgått skärmbildskontroll, tror sig härmed för all framtid vara skyddade från att drabbas av tbc.*
2. *Det allmänna talesättet om tbc som en "besegrad folksjukdom" medför benägenheten att inte längre taga sjukdomen på fullt allvar — detta har bl. a. visat sig i minskat intresse för skärmbildskontroll.*
3. *För sent upptäckta tbc-fall har visat sig vara resultat av att patienten haft en alltför optimistisk uppfattning om tuberkulosen som farlig sjukdom.*

Realiteten bakom dessa punkter framgick av en del exempel hämtade ur dr Lemmings egna erfarenheter som läkare, exempel på bl. a. långt avancerade tbc-fall — "fula" och förstörda lungor man trots höra hemma i gången tid. Vi får ompröva vår inställning till sjukdomen och inte ensidigt bedöma efter hastigt sjunkande dödlighetssiffror. Även yngre läkarkollegor tycks i många fall uppfatta tbc som ett mindre problem på den medicinska dagordningen — samma förhållande har förmärkts beträffande distriktsköterskorna och deras sätt att handlägga dispensäruppgifterna. Det avgörande för vår tbc-situation är hur många sjuka vi har, i hur hög grad de bli invalidiserade av sin sjukdom samt att vi kompletterar den rent medicinska behandlingen med en i rätt tid insatt rehabilitering — lämplig sysselsättning och andra sociala åtgärder — för att bereda de sjuka den trygghet de behöver för att klara sin livsföring. I största allmänhet bör våra möjligheter att

Liseberg, en ljuvlig plats, med park, nöjesområde, restauranter och konserthall m. m. Riksförbundet höll sin pressmottagning där före kongressens öppnande i Folkets hus.

komma tillrätta med sjukdomen anses som mycket goda — men forskarteamets nu gjorda punktundersökningar varnar oss alldeles be-

stämt för att banta ned tuberkulosvårdens resurser, hävdade dr Lemming.

Kongressen beslutade

att De lungsjukas riksförbund, som bildades 1939, skall ändra sitt namn till Riksförbundet för hjärt- och lungsjuka

att ge förbundsstyrelsen i uppdrag att närmare utreda frågan om inrättande av ett medicinskt råd, ett rådgivande organ med förslagsvis en hjärtspecialist, en lungspecialist samt en rehabiliteringsläkare

att riksförbundets ledning mellan kongresserna, som omfattar treårsperioder, skall bestå av en förbundsstyrelse på 7 personer och ett representantskap med representanter i varje län

att riksförbundet skall verka för en fortlöpande upplysning mot olika privatgeschäft, som utnyttja sjukas och handikappades namn. Det gäller bl. a. skrifter och trycksaker av sådan karaktär att de lätt vällar missförstånd hos allmänheten om handikapporganisationernas strävanden.

Riksdagsman Ingemund Bengtsson, Varberg, redogjorde för Socialförsäkringskommitténs nyligen framlagda förslag. Omdaning av sjukförsäkring och invalidpensionering avser att ge ett *oavbrutet skydd*, dvs. utförsäkring av långtidssjuka kommer inte att ske enligt nya systemet, framhöll herr Bengtsson. Den lucka, som tidigare fanns mellan sjukförsäkringen och möjligheten att erhålla invalidpension, kommer att bryggas över. I det nya systemet tar man också fasta på de sjukas rätt, men även skyldighet till arbetsvård och utbildning. Tidsbegränsad pension skall enligt förslaget utgå under den tid konvalescenten genomgår arbetsvård och utbildning.

Föredragen betydde en god start åt kongressen. Känslan av att fått "de stora riktlinjerna" uppdragna ger bättre underlag för att taga itu med detaljfrågor. De nya förslagen om stadgar och arbetsform — liksom namnändringen Riksförbundet för hjärt- och lungsjuka — antogs med smärre justeringar. Verksamhetsberättelsen godkändes och styrelse och revisorer fick ansvarsfri-

het och förtroende klubbfast enligt gammal god sed på våra kongresser. I motionshäftet märktes många goda förslag, resultat av flitigt fundrande ute i landets patient- och konvalescentföreningar. Föreningarna i Stockholm, Örebro och Sandviken motionerade om ändringar i organisationsformen, föreningen i Linköping gjorde kongressen uppmärksam på olika privatgeschäfte, som ockra på sjukas och handikappades namn och från Göteborg kom ett omfattande förslag, en allmän uppföljning av socialpolitiska åtgärder, socialförsäkring och arbetsvård i den praktiska tillämpningen. Alla dessa förslag — i den mån de inte kom med i olika kongressbeslut — gick vidare till förbundsstyrelsen för utredning och ev. åtgärder i motionernas syften.

Att välja styrelse blev denna gång en hårdknäckt nöt. Hela förbundet hade genom stadgereformen och namnändringen ommöblerats nästan till oigenkänlighet. Den gamla 17-mannastyrelsen revs upp i fogarna, verkställande utskottet försvann och en ny styrelse om 7 personer tillsattes. I själva verket är det emellertid fråga om en utökning av representationen genom att ett representantskap med en representant för varje län (och en från Stockholms stad) tillsattes. Kongressperioderna omfattar nu tre år mot tidigare två.

Den nya styrelsen fick följande sammansättning:

Förbundsordförande, riksdagsman Sigfrid Jonsson, Strömsund, Einar Hiller, Stockholm, förbundskassör och Albert Fredin, Stockholm, förbundssekreterare.

Övriga ledamöter: Henry Järevik, Göteborg, Lennart Åkerström, Bromma, Sven F. Bengtsson, Stockholm, och Charles Andersson, Örebro.

För tydlighetens skull bör understrykas att de flesta av den gamla förbundsstyrelsen — som större antal ledamöter — återfinnes i representantskapet och att flera län, som tidigare inte hade möjlighet till representation mellan kongresserna, nu fått säte och stämma i representantskapet.

Handen på hjärtat

Vissa organ i människokroppen är värdebeständiga i litteraturen. Man kan vara dåligt utrustad på huvudets vägnar, man kan vara "ganska mager om bena tillika om armar och hals", magen kan vara en vresig pjäs, näsor och öron kan omskrivas i nedsättande ordalag... men hjärtat! En i övrigt omdiskuterad kropp kan trots allt innehålla ett gott hjärta. Det äldste organet i människokroppen drar man sig ofta för att kritisera. Hjärtat ska gro av drömmar, när man är ung; vid mognare ålder ska det vara boplats för de mognare och ädlare egenskaper, som ska skapa ordning och reda i samvaron med våra medmänniskor.

*

Bortser man från litterära, filosofiska och moraliska betraktelser och bedömer hjärtat och dess funktion i vår kropp biologiskt — ja, då vet vi i största allmänhet att en hjärtattack är något mycket allvarligt. Men hur mycket vet vi i själva verket om våra hjärtan från medicinska utgångspunkter? Vissa yrken fordrar extra starka hjärtan. Ska vi bli stridsflygare i främsta linjen underkastas "den romantiska muskeln" extra kontroll... men hur står det till med våra hjärtan så där i största allmänhet? Hjärtattacker förekommer, det vet vi. En hjärtattack är väl ofta kulmen; ett kritiskt skede i ett sjukdomstillstånd, som varit på gång en längre tid, ett organ, som säger ifrån: nu orkar jag inte med längre.

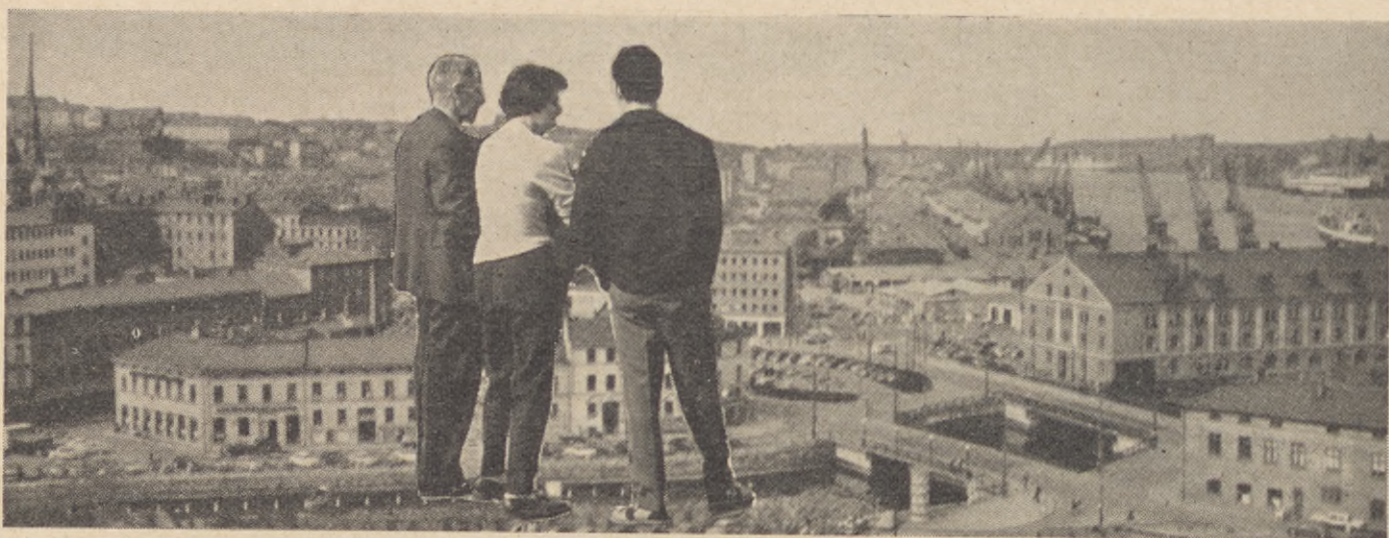
*

En del sjukdomar håller vi under strängare uppsikt. Till dem hör tuberkulosen. Vi har registreringsplikt på tuber-

kulosen. Vi har de allmänna skärmbildsundersökningarna, tuberkulosfallen spåras upp, de sjuka kommer under vård. Och viktigt är att få tag på sjukdomen innan den hunnit bryta ned individen och hans möjligheter att tillfriskna. Hjärta och lungor har mycket gemensamt. Läkaren kan förklara för oss hur samspelet mellan dessa två betydelsefulla organ i vår kropp fungerar. Men hjärtats sjukdomar är inte lika strängt kontrollerade som tuberkulosen. Hittills har hjärtat fått åka snål-skjuts på lungorna ifråga om skärmbildskontrollen. Man har letat efter tbc och samtidigt hittat andra "skärmbilds-fynd", bl. a. hjärtsjukdomar. Någon ordentlig sjukdomsstatistik över hjärtsjukdomarna har vi inte. Statistisk årsbok upplyser om att enbart hjärtsjukdomar, dvs. om vi plockar ut dem ur den största gruppen cirkulationsorganens sjukdomar, skördar ca 19.000 döda årligen. Siffrorna avslöjar att de flesta som dör i hjärtsjukdomar är i hög ålder, 65 år och högre. Detta ger oss något att tänka på. Borde det inte vara möjligt att avslöja hjärtats sjukdomar på ett tidigare stadium? Människor med hjärtsjukdomar kunde då ha möjlighet att förebygga förvärrandet av sin sjukdom, ställa om livsföring och arbete, få del av möjligheter arbetsvården ställer i utsikt för sjuka och handikappade. Är det inte mycket som talar för att hjärtsjukdomarna borde kontrolleras och registreras på samma sätt som tuberkulosen? Eller ska vi i avsaknad av en ordentlig sjukdomsstatistik nöja oss med att konstatera att hjärtattacker förekommer och att folk dör av hjärtsjukdomar?

Därmed är en snabbgenomgång ur kongressprotokollet avslutad. En smula vemodigt känns det kanske för den äldre årgången av förbundsmedlemmar, som samlats under det gamla namnet — De lungsjukas riksförbund. Det namnet rymmer så många minnen av kamrater och händelser, men vi som så mycket annat i samhället måste vara öppna för utvecklingen och anpassa oss till den. Vårt nya namn Riksförbundet för hjärt- och lungsjuka innefattar våra tidigare arbetsuppgifter — i den mening

betyder namnändringen ingen kursändring. Vi bör dock ha klart för oss, att vi nu tagit på oss ett större ansvar — vi hälsar en ny sjukdomsgrupp, som hittills saknat möjligheter att samlas i organisationsgemenskap, välkommen att arbeta tillsammans med oss. Med de erfarenheter vi skaffat oss under årens lopp och det förtroende vi mött i vår verksamhet är det dock inget utslag av övermod att uttrycka en fast förhoppning om att vi skall vara vuxna de ytterligare uppgifter det nya namnet innefattar.

På sommaren är vi rörliga människor och stuvar om i levnadsschemat: det dagliga livets vana punkter flyttas; vår tillvaro får något slumpartat över sig. Resan går till annan ort. Där upprättas ett nytt levnadsmönster med hjälp av turistbroschyrer och kartor. Kanske har vi varit så omtänksamma att vi lärt oss något om den plats vi besöker. Men somliga människor håller styvt på det okändas tjusning... förhandsstudierna tar bort något av de spännande upplevelser man väntat sig.

*

"Flyttar" man med en packad kongressportfölj är det mera komplicerat. Tu-

dar och måsarnas flykt. Kongressmannen blir skärgårdskar; den hastigt omställningsbare kan byta ut portföljen mot fiskeväskan, blyertspennan mot ett ordentligt fiskespö att hålla i händerna.

*

Naturligtvis bör man ha lite historiskt perspektiv på den nya omgivningen. Några fakta'ur en bok klipplas ihop med de omedelbara intrycken av gator, hus, havet och de oändliga kajerna med rader av lyftkranar. Fartyg, som bygges, lastas eller lossas eller ger sig iväg med hesa råmanden ut mot den blå oändligheten. Historiskt sett finns staden Göteborg i fyra

älv, kallades första Götaholm, sedan Nya Lödöse eller Nylöse. Gustav Vasa befälde borgarna att flytta till en nyanlagd stad, Älvsborg, men de återvände efter kort tid till staden vid Säveån. Karl IX flyttade staden på nytt, till Hisingen 1604, och gav den namnet Göteborg, men 1611 var danskarna där och brände och förstörde staden.

*

Nu ligger Göteborg emellertid stadigt förankrad där den ligger, en präktig port mot väster, med väldiga skeppsvarv, trafik på alla världens hamnar och med stora rederier och affärshus med internatio-

KONGRESSFLANÖRER I GÖTEBORG

risten kan vara sorglös för morgondagen. Det kan inte den moderna kongressmänniskan med motioner, dagordning och val av styrelse m. m. i sin resekappsäck. Kongressombud och funktionärer är ansvarstygda flanörer på okänd ort. De talar om stadgar och reformer. Ansikten och blickar ser inte så släta och obekymrade ut som hos vanliga turister med kamera i läderrem och karta i rockfickan. Kongressmänniskan är med och bygger i organisationssverige på förmiddagstimmarna. På kvällen är han en flanör som andra turister, kongresshandlingarna vilar i frid i portföljen "hemma på hotellrummet".

*

Kongressmannen-turisten går ut på stan. Heter kongresstaden Göteborg har han stora ytor att röra sig på; om han håller sig i land. Ger han sig ut i havsbandet blir vyerna ännu större. Salta vindar sliter i hårslingorna och kongresstankarna, styrelseval och stadgeformuleringar, blåser i väg med havets salta vin-

"upplagor", den första redan på 1100-talet vid Lödöse, fyra mil uppåt älven. Staden flyttades 1473 till Säveåns utlopp i Göta

Fartyg, oändliga rader av lyftkranar och skeppsvarven dominerar stadsbilden.

nell klang. Ingen kung skulle i detta nu våga ge göteborgarna flyttorder. Då skulle de säkert protestera mot både kung och överhet — och det med all rätt — för vad skulle det tjäna till att flytta något så storslaget och tjuvigt som vårt Göteborg av i dag.

*

Det mörknar så sakta. Hamnens lyktor lyser som ett gnistrande pärlband. Vi söker oss in mot stadens centrum och våra hotell. Från tionde våningen finns tillfälle att få en sista utblick över en stad, som härifrån sett, uppvisar ett påfallande inslag av gröna skogsdungar i bebyggelsen. Ute i korridoren blir det allt oroligare. Hissen går i rasande fart, fraktar upp hemvändande turister och halv-turistande kongressgubbar, nycklar rasslar och dörrar slår. Därute, långt borta, blinkar hamnens lyktor sömnigt över staden som flyttat fyra gånger, men nu ligger trygg och säker på sin plats vid västerhav.

Flanör X

Tuberkulosvården i Finland

Tuberkulos har redan i århundraden förekommit i människosläktets historia. Redan högt stående läkekonsten i det antika Grekland kände till tuberkulosen och under de följande århundradena tvistade med främst om, huruvida sjukdomen var smittsam eller icke. Den ansågs närmast som en rubbning i näringsomsättningen och ett uttryck för armodets sista stadium. Först 1882 upptäcktes och isolerades tuberkelbacillen och kom man underfund med sjukdomens natur, och nu kunde man i ordets fulla bemärkelse inleda kampen mot denna förödande folksjukdom. Denna kamp har dock icke varit lätt, även om sjukdomsalstraren var känd. Mortalitetstalen förblev höga överallt i världen. Genom att målmedvetet och kontinuerligt intensifiera alla arbetsformer inom verksamheten för tuberkulosens bekämpande kom man småningom fram till positiva resultat. En sjunkande tendens för dödligheten i tuberkulos visade sig i de flesta länder vid början av vårt århundrade. Det är likväl först 1940- och 1950-talet som utgör de milstolpar, vilka betecknar en avgörande vändning till det bättre och perspektiven i kampen mot tuberkulosen började ljusna.

Även i vårt land har i över ett halvt århundrade utförts ett systematiskt arbete för bekämpande av tuberkulosen, att börja med frivilliga krafter och senare genom statliga och kommunala organ. Då den centrala uppgiften i arbetet för bekämpande av tuberkulosen ligger i botandet av själva sjukdomen, har grundförutsättningen i varje land för att kunna behärska tuberkulosläget varit, att ett tillräckligt antal vårdplatser finnes tillgängligt. De första sanatorierna i Finland grundades på initiativ av enskilda personer eller organisationer redan så tidigt som 1903. En märkbarare förbättring i tuberkulosvården i vårt land inträdde dock först på 1930-talet, då man började anlägga stora folksanatorier. Tuberkulosarbetet i vårt land intensifierades ytterligare då 1949 tuberkuloslagen trädde i kraft, enligt vilken arbetet för bekämpandet av tuberkulosens ålades kommunerna. Tack vare lagen undanröjdes även den tudelning, vilken tidigare hade rätt inom verksamheten för bekämpande av tuberkulosen. Ända från början av seklet hade den 1907 grundade Föreningen för Tuberkulosens Bekämpande i Finland burit ansvaret för preventivverksamheten och kommunerna med stöd av staten för den

egentliga vården. I den nya tuberkuloslagen förenades dessa arbetsformer intimare med varandra. Kommunerna började bilda tuberkulosdistrikt, av vilka det för närvarande finnes 19 i vårt land. Varje distrikt har sitt eget centralsanatorium och ett nödigt antal tuberkulosbyråer. Resultatet av det intensifierade tuberkulosarbetet började småningom synas i statistiken. Dödligheten i tuberkulos, som i början av århundradet uppgick till 30

per 10.000 levande personer, nedgick på 1930-talet till 20/10.000. Men siffrorna var fortfarande skrämmande höga, då enligt absoluta tal under dessa år årligen ca 8.000 personer dog i tuberkulos, vilket motsvarar en person varje timme under dygnet. En mera påtaglig nedgång i dödligheten började vid slutet av 1940-talet och i all synnerhet under senaste decennium, såsom fallet varit i ett flertal andra länder. De senaste uppgifterna för 1960 utvisar, att dödligheten i tuberkulos i vårt land uppgår till endast 1.042 personer. Den omständigheten, att tuberkulosläget är såpass hoppfullt i jämförelse med tidigare år, kan utan tvivel tillskrivas alla de mångfaldiga arbetsformer, vilka numera ingår i ett systematiskt planerat arbete för bekämpande av tuberkulosen. En avgörande roll spelar härvidlag tvivelsutan de nya effektiva medicinerna och den avancerade lungkirurgin. Det är även uppenbart, att det systematiska rehabiliteringsarbetet och eftervården varit av stor betydelse speciellt för förhindrande av återfall.

Professor J. Pätiälä, Helsingfors

I samband med Finlands Tuberkulosförbunds 20-årsjubileum höll professor Jorma Pätiälä en föreläsning om den aktuella tbc-situationen i vårt grannland. Av framställningen förstår vi att Finland har större problem med tuberkulosen än de övriga nordiska länderna, men så har man också satsat mycket djärvt på bl. a. de eftervårdande åtgärderna. Det bör särskilt nämnas att en särskild folkhögskola — Hoikkainstitutet — för tbc-konvalescenter är en anläggning, som icke torde ha någon motsvarighet i något annat land. Professor Jorma Pätiälä intar en central ställning i finsk lungsjukvård — han är professor i tuberkulos- och lungsjukdomslära vid Helsingfors Universitet.

Med användande av ovan nämnda mortalitetstal som måttstock kan man konstatera, att tuberkulosen som en förödande folksjukdom sålunda i glädjande omfattning mist sitt grepp om vårt folk. Såsom ett mått för utbredningen av en folksjukdom bör dock även räknas antalet sjukdomsfall och tyvärr har läget härvidlag inte utvecklats lika gynnsamt som i fråga om dödligheten. Som ett exempel kan nämnas att medan 1951 i Finland 8.241 personer insjuknade i tuberkulos och 2.150 i andra yttringsformer av tuberkulos eller sålunda sammanlagt över 10.000 personer, så uppgick 1960, för vilket år de senaste icke-officiella statistiska uppgifterna föreligger, antalet nya fall av lungtuberkulos till 6.260 och alla yttringsformer av tuberkulos medräknade till något över 7.000 nya fall. De senaste 10 åren uppvisar således även i fråga om antalet insjuknade en påtaglig nedgång, men denna är dock förvånansvärt liten i jämförelse med dödligheten. Då man söker orsakerna till dessa relativt höga tal för fallen av insjuknade, gäller det först och främst att fastställa, att tuberkulosen i vårt folks historia förekommit under en förhållandevis kort tidrymd, detta jämfört med många andra folk. Man har nämligen kunnat påvisa, att tuberkulosen, då den överföres från ett släktled till ett annat, kontinuerligt förlorar i kraft, me-

dan människornas motståndskraft samtidigt tilltar. Då tuberkulosen först uppträder hos ett folk, är dess verkningar att börja med förödande, men småningom förmildras sjukdomens karaktär. Akut uppträdande maligna sjukdomsformer förändras och blir lugnare och fortplantas långsammare. Detta kan man även konstatera i fråga om vårt folk. Tydliga tecken visar, att vår naturliga motståndskraft mot sjukdomen håller på att öka. Den svåra tuberkulösa hjärnhinneinflammationen och den s. k. galopperande lungsoten går ständigt tillbaka och största delen av de nu konstaterade tuberkulosfallen har en långsammare progressivitet. Då sjukdomsformerna förmildras, börjar även symptomen försvinna. Förvånansvärt ofta, i åtminstone över hälften av samtliga i vårt land konstaterade nya sjukdomsfall har sjukdomen uppträtt utan symptom, utan att den insjuknade haft den ringaste aning om sin sjukdoms existens. Häri ligger även en av svårigheterna i kampen mot tuberkulosen. Den enligt tuberkuloslagen i Finland obligatoriska skärmbildsfotograferingen av hela folket är i detta hänseende av oersättlig vikt. Fotograferingen bör även fortsättas med all energi, så att sjukdomsfallen kan konstateras så tidigt som möjligt, vilket är en grundförutsättning för att vården skall kunna ge ett lyckligt resultat. Den nu i huvudstaden utförda röntgenfotograferingen visar att det förekommer ett förvånansvärt stort antal fall utan symptom.

*

Då fallen av insjuknade fortfarande är talrika och dödligheten har nedgått, är följden härav, att antalet inregistrerade tuberkulospatienter ökat. Vi kommer ihåg författarinnan Maila Talvius väckande roman "De 45.000", som skisserade läget för cirka trettio år sedan. De senaste statistiska uppgifterna för 1960 visar, att vid slutet av året 45.345 personer lidande av tuberkulos var införda i tuberkulosbyråernas böcker, och om man medtar även övriga yttringsformer av tuberkulos, stiger antalet till 62.000. Detta höga tal beror på, att medan sjukligheten är utbredd men å andra sidan allt flera blir botade, förblir antalet av de som kvarstår i statistiken högt. Det stora antalet tillfrisknade och ur vårdinrättningarna utskrivna patienter har tvingat samhället och dess olika organ att fästa allvarlig uppmärksamhet vid detta övergångsskede. Hur omfattande problemet är kan man ana sig till, då vi vet, att under de senaste åren 10.000 personer årligen utskrivs från sanatorierna. De flesta av dem är sådana, vilka redan övervunnit sin sjukdom, men under en viss tid är konvalescenter eller

sådana, hos vilka sjukdomsprocessen kvarlämnat ett varaktigt, påtagligt lyte, invaliditet. Placeringen av dessa personer tillbaka i det arbetande samhället utgör en av de viktigaste men helt säkert inte lättaste uppgifterna för den moderna tuberkulosvården. Medan tuberkulosläget alltjämt ljusnar och allt flera övervinner sin sjukdom, har som en naturlig följd härav utvecklats ett arbetsområde, om vilket vi använder benämningen rehabilitering. Då vi numera har goda möjligheter att med lämplig vård återställa allt flera patienter, tillkommer det rehabiliteringsverksamheten att placera dem yrkesmässigt och socialt på en för dem lämplig plats i det arbetande samhället. Den egentliga vården av patienten och rehabiliteringsåtgärderna sammanhänger givetvis intimt. Grunden för det hela är att den aktiva sjukdomsprocessen fås att avstanna. En effektiv, tillräckligt länge given läkemedelsvård och den därmed sammanhängande allmänna vården även som nödiga kirurgiska ingrepp utgör grundvalen för denna arbetsform. Till arbetsformerna för rehabiliteringen under sanatorievistelsen har redan i åratal hört förströelse och sysselsättning, vilka är av vikt för att hjälpa patienten att övervinna sjukdomen och det depressionstillstånd denna medför. I detta hänseende har Sanatorieinstitutet redan under tjugو års tid utfört ett fruktbringande arbete. Till dessa arbetsformer har under de senaste åren fogats den yrkesvägledning, som av Rehabiliteringsstiftelsen för Lunginvalider givits i sanatorierna. Denna verksamhet har många gånger visat sig vara av stor nytta vid bedömandet av patientens blivande yrke och hans arbetskompetens. Det kan med glädje konstateras, att i förordningen till den nya tuberkuloslagen tydligare än tidigare ovan nämnda inom sanatoriet skeende rehabiliteringsverksamhet blivit beaktad. Denna s. k. medicinska rehabilitering, som sker under tiden för sanatorievården som omfattar såväl den egentliga skötseln som de övriga därtill hörande åtgärderna, är likväl icke ensam tillfyllest, även om den är utomordentligt viktig. Arbetet bör fortsättas även efter det patienten stängt sanatoriedörren efter sig. Bakom sig har han nu den lugna och hjälpande atmosfären i sanatoriet, vilken han under vårdtiden knappt lägger märke till, men det gör han desto säkrare då han lämnat sanatoriet och i varje avseende själv får sköta om sig. Utkomsten, bostadsfrågan, yrkesutbildningen och arbetsplaceringen utgör nu allt överskuggande frågor. Om dessa vårdåtgärder, som tillkommer patienten efter sanatorievistelsen använder den från den 1/1 1960 gällande förnyade

tuberkuloslagen benämningen social rehabilitering. Om utvecklandet av denna arbetsform har patienternas egen i dag jubilerande organisation, Tuberkulosförbundet, inlagt stora förtjänster. Det praktiska livets hårda skola har fått patienterna bättre än andra att inse vikten av detta arbete. Även om detta rehabiliteringsarbete efter sanatorievistelsen ännu är behäftat med många bristfälligheter och mycket som kan förbättras, kan man dock med glädje konstatera, att den verksamhet som hittills utförts i Finland t. o. m. kan anses som ett pionjärarbete med tanke på kampen mot tuberkulosen i världen i övrigt. Det är just inom ramen för organisationsverksamheten som idén kunnat föras fram så kraftigt.

*

Och huru kommer tuberkulosläget i vårt land att gestalta sig i framtiden? Med tanke på att åstadkomma kraftigare minskning av de nya sjukdomsfallen, bör man oförtrutet fortsätta och intensifiera alla slag av verksamhet för bekämpande av tuberkulosen. Vidare bör man försöka att på alla upptänkliga sätt finna sjukdomsfallen i ett så tidigt skede som möjligt. Upplysningsarbete bör utföras med tanke på att patienterna bättre än tidigare inser betydelsen av skötseln och framför allt dess längd. Tuberkulosen hör till de kroniska sjukdomar, som lättast botas, men det tar tyvärr lång tid i anspråk. Det är naturligt, att denna långa tid sätter såväl den insjuknade som hans anförvanter och bekanta på ett hårt prov. En långvarig frånvaro från hemmet och arbetet medför förstående svårigheter, som man med alla medel bör försöka lätta, då det är av vikt för tillfrisknandet. En av svårigheterna i det nuvarande tuberkulosläget med tanke på eftervården ligger däri, att sjukdomen i allt högre grad har börjat bli en sjukdom hos medelålders- och äldre personer. Den förlorar till all lycka alltmer sitt grepp om ungdom och barn. Det är oftast mycket svårare att finna sysselsättning för dessa medelålders- och gamla personer än vad fallet är i fråga om unga. En lång yrkesutbildning, som visat sig vara mycket lämplig för de unga, kan icke i samma omfattning komma ifråga för medelålderspersoner, och den är knappast ens ändamålsenlig. Det har dock visat sig oundgängligt att för mången skaffa ett lämpligt yrke och framför allt ett lämpligt arbetsområde. De åtgärder som hittills vidtagits i detta hänseende har absolut inte varit tillräckliga.

Ett problem för tuberkulosarbetet utgör även frågan om de med svår invaliditet behäftade, de s. k. kronikerna, en fråga som ännu ingen lösning funnits på.

I lagstiftningen finnes nog några ansatser att i princip lösa frågan, men de i praktiken genomförda åtgärderna är långt ifrån tillräckliga. Man bör dock med alla medel sträva till att få dessa frågor lösta, om man vill i framtiden få antalet insjuknade att kraftigare nedgå. Medgivnas bör, att det inte är det lättaste för socialvården att sköta dessa frågor, och det kräver aktiva insatser och ett fördomsfritt tänkande. Frågan är dock värd att bli klarad.

Vid bedömandet av det nuvarande tuberkulosläget bör det konstateras, att tuberkulosen allt mer håller på att, från att ha varit en rent läkarvetenskaplig fråga, övergå till att bli en fråga som närmast hör till socialläkarvetenskapen. Då patienten blir inskriven i en vårdinrättning, beror hans tillfrisknande från sjukdomen i avgörande grad på, huru de talrika hans liv omgivande icke-läkarvetenskapliga problemen kan lösas. Om vi finner en positiv lösning på dessa problem, finnes ofta även en lyckad lösning på frågan om övervinnandet även av tuberkulosen. Om patienten klarar sin sjukdom, så beror det även i hög grad på, huru hem och familj och den närmaste omgivningen förhåller sig till honom. Till all lycka håller vi på att slippa den överdrivna rädslan för smitta, som tidigare riktade sig även mot dem som övervunnit sin sjukdom. En välvillig och förståelsefull inställning till patienten är ägnad att sporra honom att göra allt för övervinnandet av sjukdomen, ty trots allt ligger varje människas öde dock framför allt i hennes egen hand.

På denna märkesdag för tuberkulospatienternas eget förbund må våra medborgerliga tankar varma och hjälpsamma finna sin väg till alla de, som varit tvungna att vandra tuberkulospatientens tunga och tålmodsprövande väg, vilken blir lättare genom medmänniskornas förståelsefulla inställning och medvetandet om, att med användande av alla arbetsformer slutligen en ljusare tid kan randas, då sjukdomen är övervunnen och livets gyllene skatt, hälsan, har återvunnits, till tillfredsställelse och glädje för en själv, för ens land och folk. Med känslor av tacksamhet konstaterar vi det storartade arbete, vilket Tuberkulosförbundet, som i dag fyller tjugu år, har nedlagt för att göra denna väg lättare genom att bispunga medmänniskor där hjälp bäst behövts. Av hela vårt hjärta tillönskar vi alla Tuberkulosförbundet den bästa framgång i dess storartade arbete.

Vi pratar om...

Förvärvsarbete och hushåll

Det är inte så lätt att vara en förvärvsarbetande kvinna av idag. Vårt dubbelarbete utom och inom hemmet kan vägas för och emot. Vi vill ogärna mista en välavlönad anställning när vi gifter oss, för att "bara" bli hemmafru. Ändå händer det ofta att vi stannar hemma de år som barnen är små och behöver oss som bäst. En flerbarnsmamma går förresten inte bara hemma och har det bra och ingenting gör; en uppfattning som många kanske har. Tvärtom kan man nog säga att hon har full sysselsättning, från morgon till kväll, med barnens skötsel, och ibland kanske hon till och med önskar sig tillbaka till den tid, då hon bara var en chick yrkeskvinna.

Men när barnen blivit så stora att de kan lämnas på daghem eller redan börjat skolan ställer sig saken genast annorlunda. Hon kan då utan några samveteskväl börja tänka på att få en ny anställning igen och skaffa sig en egen inkomst.

Men arbetsschemat blir därför inte mindre, snarare tvärtom. Upp klockan sju, på med kaffepannan, fram med brödrosten, klä barnen, och lägga en perfekt make up. Allt helst på en gång, och i ett sammanhang. Och så iväg till busshållplatsen i nypressad dräkt, det skulle bara fattas annat.

I förbigående sagt är väl också den yrkesutbildning hon hade tidigare en smula föråldrad nu, vilket inte gör det alldeles så enkelt att komma tillbaka.

Man följer villigt arbetstempot på företaget till framemot fyra då börjar man sacka efter och känna en viss trötthet. Nu börjar man också fundera på allt som ska göras efter klockan fem. Huvudvärken lättar inte upp humöret, även om tabletter hjälper. På väg till snabbköpet är man inte i så perfekt kondition längre, varken till utseende eller lynne.

Det finns något som heter planhushållning och organisering, men varken det ena eller det andra låter sig ordna i en handvändning. Vår käre man däremot är även ledig efter fem, men då är han ock-

så ledig med kropp och själ; det är någonting som han anser vara hans solklara rätt.

När det nu ändå är så mycket tal om likställdhet mellan man och kvinna, så borde det vara ett rätt tillfälle för honom att göra sin insats i hemarbetet och underlätta den dubbla arbetsbördan i den mån han kan. Nu är det bara fråga om han vill. Men är det då så mycket att göra i ett hem om det nu inte är mer än två personer? Ahjo, det räcker till. Visst finns det diskmaskin och kylskåp, snabbköp och djupfryst, men maten ska ändå lagas, rummen ska städas och bonas, disken bör helst vara klar till nästa morgon. Det är kanske en blus som ska strykas, kläder ska lagas, det finns att göra så det räcker, var så säkra.

Men vad kan en karl göra, utom att slå sig till ro med en tidning, är det kanske någon som säger. Ja, nu gäller det samarbetsvilja inom fyra väggar, mina herrar! Skulle ni inte vilja vara så snälla och duka bordet, sätta fram glas och asietter t.ex. Många herrar är också intresserade av matlagning. Man kan komma överens om att dela upp hushållsarbetet några dar i veckan. En liten strategi är inte så dum ibland. Man kan turas om i hushållet med inköp, och olika göromål, och inte förlorar den äkte mannen något av sin prestige för han grillar biff. Fransmännen är ovanligt älskvärda mot sina fruar, inte bara när det gäller uppvakning med röda rosor. De sätter gärna på sig ett förkläde och agerar kockar med framgång. Om de däremot har någon större lust att dra barnvagnen, är litet osäkert; då går de nog hellre ut med hunden.

Men hur ska vi då göra med budgeten, när vi delar upp göromålen! Vem ska ha hand om hushållskassan? Ska man och hustru dela upp sina löner i lika poster för löpande utgifter, och betala hälften var på telefon, ljus och livsmedel? Eller ska hustrun få använda sin egen inkomst uteslutande till sitt personliga klädkonto, och få extra pengar till hushållet av sin make? En flerbarnsmamma, utan för-

Forts. sid. 21

SOCIALVÅRDARENS ARBETSVILLKOR

På väg mot en kvalitativ socialpolitik och socialvård som en fortsättning och nödvändig förstärkning av den ekonomiska hjälp som socialpolitiken också ger, börjar det äntligen gå upp för personer i ansvarig ställning att socialvårdens personella resurser är mycket bristfälliga.

Det är visserligen inte populärt att öka tjänstemännens antal — Parkinsons schematiska och vårdlösa "bevis" för att tjänstemännen är improduktiva godtas alltför lätt. I kommunerna är man rädd för utgiftsökningar av olika slag och allra mest rädd för att antalet fasta befattningar i kommunen ska bli flera, samma tendens möter man i riksdagen ifråga om de statliga tjänsterna. Men efterfrågan inom socialvården på utbildade socialarbetare är nu så mycket större än tillgången att man från många skilda håll kräver att åtgärder snabbt vidtas för att vi ska få flera socialarbetare.

Socionomutbildningskommittén som sysslar med dessa frågor har också kunnat visa, bland annat med stöd av material från arbetsmarknadsstyrelsen, att utvecklingen är mycket ogynnsam och att utbildningskapaciteten snabbt måste ökas — kommittén har också i sitt första delbetänkande föreslagit att ett nytt socialinstitut ska inrättas i Umeå.

*

Vad är det då som gör att behovet av socialarbetare har ökat så kraftigt och kommer att fortsätta att öka i framtiden? Det kan tyckas egendomligt med tanke på att socialförsäkringarna undan för undan har byggts ut och att dessa inte kräver någon mera komplicerad administration. Den gamla fattigvården och den nuvarande socialhjälp som arbetar med individuell behovsprövning och därför är tidskrävande spelar numera en relativt liten roll vid sidan av socialförsäkringarna.

Ändå är det inte svårt att förklara varför det behövs flera socialarbetare. Flera olika faktorer samverkar: det komplicerade moderna samhället har gett upphov till anpassningssvårigheter som samhället idag anser sig ha skyldighet att försöka komma till rätta med. En effektiv barn- och ungdomsvård och en långsiktigt verkande nykterhetsvård behöver exempelvis ha stora personella resurser om de överhuvud ska kunna nå några resultat. Vidare har det genom olika undersökningar och utredningar blivit klarlagt att

Av PAUL LINDBLÖM

vi har en mängd eftersatta vårdbehov på olika områden och om dessa ska kunna avhjälpas måste socialvårdens kvalitativa resurser snabbt förbättras.

*

Kanske ännu mera betydelsefullt är det att hela synen på det sociala arbetet hål-

Fil. dr Paul Lindblom

Fil. dr Paul Lindblom, rektor för Socialinstitutet i Lund, tar här upp dagsaktuella frågor i vår socialpolitiska vardag. — "Den moderna socialvården måste utgå från att varje människa har egna produktiva tillgångar," säger dr Lindblom. Han utvecklar denna och andra synpunkter och återkommer med ytterligare en artikel i nästa nummer.

ler på att förändras. Vi vill inte bara ha en human lagstiftning utan vi vill också att det ska finnas praktiska förutsättningar för att lagens anda ska kunna tillämpas i verkligheten. Vad hjälper det exempelvis om lagstiftaren kraftigt betonar att de förebyggande åtgärderna ska spela en dominerande roll inom barnvården om det inte finns människor som kan arbeta med barn- och ungdomsfrågor på ett sådant sätt att de förebyggande åtgärderna blir effektiva. Och vad hjälper det med att betona rehabiliteringens betydelse om det inte görs något för att rehabiliteringen ska få tillgång till läkare och socialarbetare i tillräcklig omfattning?

Det börjar bli en mera allmän insikt att vi inte kan renodla två typer av socialpolitiska ingripanden — ekonomisk hjälp och rådgivning — utan att det finns många situationer där den ekonomiska och den kurativa insatsen måste gå hand i hand, stödja och komplettera varandra. Det behövs här en helhetsbedömning som ofta är ganska svår att göra och som inte kan bli riktig utan medverkan från den hjälpsökande själv och det fordras att socialarbetaren hela tiden är medveten om att den bästa hjälpen består i att ta vara på den hjälpsökandes egna produktiva tillgångar. Hur många kroniska understödsfall inom fattigvård och socialhjälp skulle vi inte ha undvikit om man från början hade insett detta, i stället för att man har nöjt sig med att på ett schablonaktigt sätt ge ett (dåligt) ekonomiskt bidrag till vederbörande.

*

Den moderna socialvården måste som arbetshypotes utgå från att varje människa har vissa egna produktiva tillgångar och att dessa under alla förhållanden ska utnyttjas. Naturligtvis blir det i praktiken nödvändigt att ibland modifiera denna hypotes, men erfarenheter från senare år visar att utrymmet för positiva insatser i detta avseende är mycket större än man har trott. Arbetsvården har länge hämmats av att man inte har haft tid att leta rätt på hur dessa produktiva tillgångar bäst ska tillvaratas, man har arbetat fantasilöst efter schematiska mallar och har därför inte upptäckt att det för många människor som är svårt invaliderade eller som har varit sjuka en längre tid ändå finns lämpliga sysselsättningar.

För den som under en längre tid har varit borta från produktionen finns det

ett starkt motstånd mot att börja arbeta igen. Detta är psykologiskt mycket naturligt och därför måste de psykologiska arbetshindren studeras och behandlas lika omsorgsfullt som de fysiska. En rehabilitering som bortser från eller i varje fall underskattar de psykologiska faktorernas stora betydelse kan aldrig bli tillfredsställande. Och därför måste vi radikalt tänka om när det gäller att beräkna vilken tid som socialarbetaren behöver för varje hjälpsökande. En ekonomisk situation kan klarläggas relativt snabbt och de ekonomiska hjälpåtgärderna är relativt lätta att överblicka så att man kan se med vilka medel man ger den bästa hjälpen. På det psykologiska planet finns det inga sådana genvägar, här måste man räkna med att varje individs problem är speciellt och hur stor erfarenhet än läkaren och socialarbetaren har behöver de ganska mycket tid för att komma underfund med hur de ska få ett gott resultat. Framför allt måste de inrikta sig på att få den hjälpsökande att själv medarbeta, att intressera sig för problemet om hur han eller hon ska kunna börja arbeta igen och upptäcka att de egna resurserna är större än vad man har trott. Olycksfall och sjukdomar ger upphov till pessimism och resignation — det går inte att bryta dessa med några enkla hurtfriska uppmaningar utan de dolda och svåråtkomliga reserverna, det som utgör livsviljans djupaste förankring, måste mobiliseras. Och det kan bara ske när den som det gäller själv bestämmer sig för att hjälpa till.

*

Från många synpunkter är det moderat industriamhället ganska hårt för individer som lider av något handikapp. Det är föga demokratiskt att sysselsättningsmöjligheterna ska vara så mycket sämre för dessa personer än för andra och det begränsar i hög grad socialarbetarnas möjligheter att hjälpa. Därför måste vi vidga diskussionen om de handikappade till att gälla frågor som rör hela organisationen av produktionen. Det finns många fördomar och mycket vanetänkande på detta område och det är ännu för få personer som vill engagera sig för att det här ska bli friskare synpunkter och mindre rädsla för att bryta med gamla vanor. Inte ens det mycket enkla problemet att organisera halvtidsarbete och annat deltidarbete har ännu lösts på ett tillfredsställande sätt trots att det för mycket stora grupper skulle innebära ett stort framsteg om det fanns mera tillgång på bra deltidarbeten — dessutom skulle vi bättre än nu kunna tillvarata många reserver av arbetskraft.

Invalidpension blir förtidspension

Socialförsäkringskommitténs förslag om förtidspensionering (SOU 1961:29) har nu gått ut på remiss. I förslaget — som här i korthet refereras — utgår begreppet "invalidpension", som ersättes av den mjukare formuleringen förtidspension. Förtidspensionärerna indelas i tre huvudgrupper, den nuvarande inkomstprövningen upphör, det blir en smidig övergång mellan sjukförsäkring och förtidspension och tidsbegränsad pension skall kunna utgå vid arbetsvård och utbildning för handikappade och sjuka.

INKOMST OCH INVALIDITET

För den förtidspension, som skall ersätta invalidpensionen vid varaktigt nedsatt eller förlorad arbetsförmåga, föreslår kommittén de här grundreglerna:

- för att förtidspension skall utgå, skall arbetsförmågan ha minskats till hälften mot nu till 2/3;
- pensionen skall sedan inte graderas efter arbetsförmågans nedsättning utan efter den arbetsförmåga som finns kvar och efter det sätt, på vilket den kan utnyttjas;
- orsaken till nedsatt arbetsförmåga skall vara medicinsk — inte en följd av arbetslöshet;
- hela den nuvarande inkomstprövningen av förtidspensionen skall upphöra — inte heller inkomster av kapital och fastigheter eller andra makens inkomst skall inverka.

TRE GRUPPER AV FÖRTIDSPENSIONÄRER

De förtidspensionsberättigade indelas i tre grupper:

- **Grupp 1:** De som har förlorat minst 5/6 av arbetsförmågan och alltså praktiskt taget är ur stånd att arbeta.
- **Grupp 2:** De som fått arbetsförmågan nedsatt med minst 2/3 och alltså lider av svårare partiell invaliditet.
- **Grupp 3:** De som fått arbetsförmågan nedsatt med hälften men inte med så mycket som 2/3.

Denna uppmjukning av kraven beräknas få till följd att antalet förtidspensionerade på grund av invaliditet — nu 140.000 — ökas till ca 170.000. Av dessa beräknas 130.000 tillhöra grupp I.

HUR STOR BLIR FÖRTIDSPENSIONEN — OCH ATP?

- De som tillhör grupp 1 skall få en förtidspension som blir lika stor som full ålderspension, och det betyder folkpension plus pension från ATP, så fort ATP börjar utbetalas.
- De som tillhör grupp 2 skall få 2/3 av denna fulla ålderspension.
- De som tillhör grupp 3 skall få 1/3 av samma fulla pension.

REHABILITERINGSORGAN PÅ HÖGSTA NIVÅ

Kommittén föreslår ett centralt organ för rehabiliteringsfrågor — "CENTRALA REHABILITERINGSBEREDNINGEN" — med företrädare, som berörs av hörande frågor: arbetsmarknadens parter, medicinalstyrelsen, arbetsmarknadsstyrelsen, riksförsäkringsverket och de handikappades egna organisationer.

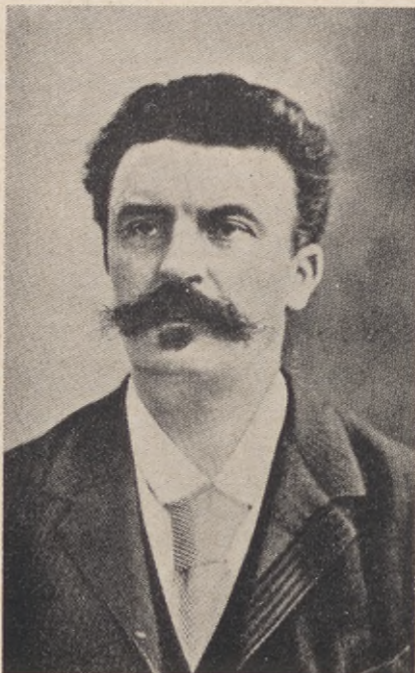
Jag tror att det skulle betyda ganska mycket om socialarbetare med erfarenhet av olika praktiska problem inom arbetsvård och rehabilitering ville framföra en konkret och konstruktiv kritik för att

visa på vilka olika sätt samhället kan organiseras mera ändamålsenligt så att vi kan förverkliga den viktiga målsättningen att nästan alla som önskar det ska få göra en insats i produktionen.

Författaren i ämbetsverket

Författaren i statarstugan, i skogsarbetet eller i gruvan och järnverket har haft det svårt. Det gäller också kollegan i ämbetsverket. Pennan har blivit befriaren. Om alla haft samma behov av att skriva skulle vi vid det här laget inte haft varken arbetare eller tjänstemän. Som tur är nöjer sig de flesta med att vara vanliga, hyggliga yrkesutövare och inga underbarn i konstens och litteraturens värld. Kanske är också de "vanliga" människorna mera nöjda med sin lott än litteraturen avspeglar. Författarens individuella situation är inte så helt i överensstämmelse med den grupp eller miljö, som han mer eller mindre sysslar med i böckerna. "Sanningen" bör därför av läsaren accepteras med vissa reservationer. Om författaren från sin synvinkel måste lägga på några kol extra i kurvorna behöver dock inte läsaren nödvändigtvis följa med i alla svängarna. Man kan gott läsa "mellan raderna" — jämföra med egna erfarenheter och värderingar. Författaren behöver för den skull inte bli sämre — hans bok får snarare större värde om man ibland tar honom med en nypa salt. Man kan ha glädje och nytta av en bok, även om man delvis är kritisk mot dess innehåll och värderingar.

Den franske författaren Guy de Maupassant var en statens tjänsteman och i den rollen är han mindre känd än i egenskap av kvinnoskildrare. Att han otrivdes i ämbetsverket — liksom så många andra författare påstått om sina f. d. yrken — är inget tvivel om. Efter det för Frankrike så olyckliga kriget mot tyskarna 1870—71 kom han till marinministeriet, men det hade kostat åtskillig övertalningsförmåga att få befattningen. Rekommendationer, vänskapsförbindelser och familjehänsyn spelade stor roll i den franska ämbetsmannavärlden. Fr. o. m. den 20 mars 1872 var alltså f. d. soldaten i fransk-tyska kriget Guy de Maupassant antagen som extraordinarie i marinministeriet, vid avdelningen för leveranser till flottan.

Guy de Maupassant

Den franske författaren Guy de Maupassant — flitigt översatt till svenska numera — är mindre känd som ämbetsman än klassisk kvinnoskildrare. Hans längtan till havet och naturens värld upprepas ständigt i en livlig brevväxling med modern och den litterära beskyddaren Flaubert. Det dröjde också rätt länge innan han vågade släppa ämbetsverkets tvångströja och satsa helt och fullt på författarskapet. Vid veckosluten nästan flydde han ut på floden Seine, bort från sin parisiska vardag: "Jag rör och badar", skriver han, "råttor och grodor är så vana att se mig alla tider på natten med min lykta i båtfören, att de kommer och hälsar på mig."

Om livet i ämbetsverket ger den här ögonblicksbilden en viss uppfattning: "Var och en gick till sitt fack, skakade hand med sin kollega som redan anlant, tog av sig jacketten, satte på sig sin gamla arbets-

rock och slog sig ned vid sitt bord, där hela högar av papper väntade. Så småningom gick man för att höra nyheter i de andra avdelningarna och gjorde sig först underrättad om chefen hade kommit, om han var på gott humör, om dagens post var omfångsrik." År 1874 blev Maupassant ordinarie, fick en gratifikation på hundrafemtio francs vid nyåret och "åkte upp i fjärde löneklassen med 1.800 francs i lön". Trots dessa framgångar var det ingen belåten statstjänsteman, som skrev hem till modern, om sin avsky för byrån och hur otrevligt det var i ett Pariskvarter om sommaren. "Här luktar fasansfullt överallt, jag tycker din slaktare luktar riktigt gott i jämförelse med Parisgatorna" och "chefen" är vresigare än någonsin — "en riktig gammal igelkott". Men bakom register och protokoll skrevs historietter och noveller, som sedan visades för den stränge granskaren Flaubert. Denne varnade för att publicera: "Ge inte ut det där min gosse, det är Feuillet... eller det är Dumas... Glöm allt vad ni läst och beundra inte någon. Och ha inte för bråttom." Själv längtade Maupassant efter pengar för att bli fri, men vännen och beskyddaren Flaubert höll honom tillbaka. Ingen utgivning av färska grönsaker var hans paroll — hans skyddsling måste mogna till, fick inte bli någon dussinvara på den litterära marknaden.

Vi får alltså veta att ämbetsverket hade gott om negativa sidor. Fanns det då inga positiva sådana — ur författarsynpunkt sett? En fransk skribent, som pysslat åtskilligt med Maupassant, påstår att tack vare statstjänsten har vi fått lära känna ett fint typgalleri av byråkrater, som är mycket bättre tecknade än kvinnor, societetsmännskor, bönder, tyskar och engelsmän. Maupassant skulle alltså ha lyckats bäst med de franska byråkraterna. Påståendet torde kunna diskuteras, men ibland hajar man själv till inför vissa personbeskrivningar hos Maupassant. Om man bortser från

hans kvinnor, deras känslfullhet och benägenhet för gråtattacker, finns det åtskilligt, som talar för att människorna ibland uppfattats genom turistglasögon. De kan verka levande, men de är trots allt en smula hastigt fabricerade. I boken "Ett liv" kommer Jeanne och Julien till Korsika och får hjälp av vägvisaren Paolo Palabretti, en storvuxen man med "den dystra uppsyn som är vanlig hos lungsjuka". Om man är lungsjuk ser man alltså "dyster" ut! Detta kan ju gälla många svårt sjuka människor — inte bara lungsjuka — och romanförfattare i allmänhet har väl annars haft en kronisk förkärlek att smeta allt för tjock fernissa av glätthet (och lättsinne!) på de lungsjuka människorna. Till frågan om ämbetsverkets positiva fostran på den unge sprakfålen Maupassant, så är det inte uteslutet att tvånget att syssla med "den mest otacksamma av uppgifter, att göra upp budgetförslag och bokslut för hamnarna", varit till gagn längre fram i tiden. Det är omvitnat att Maupassant genom skickliga formuleringar i avtal och kontrakt fick ut ganska mycket i klingande valuta för sin litterära verksamhet. Kanhända var lärdomarna från ämbetsverkets lokaler ändå "fruktsamma" — inte minst i ekonomiskt avseende — när den berömda mannen slog sig loss, blev egen företagare i den litterära branschen i 1800-talets Paris. Huruvida man som allmän princip bör förordna en tids värnplikt i ett ämbetsverk eller i annan praktisk yrkesverksamhet för våra unga författarlöften får däremot stå som en öppen

Havet i Maupassants diktning

Solen klättrade upp på himlen som om den från en högre plats ville beskåda det oändliga havet som låg utbredd under den, men som av koketteri svepte havet in sig i en lätt slöja som skyddade det för solstrålarna. Det var ett genomskinnligt, gyllene dis som hängde lågt och inte dolde något men gjorde fjärran föremål mjukare i konturerna. Solen skickade ut sina flammor och smälte den glänsande dimman och när den sken som allra hetast löstes diset upp och försvann. Blankt som en spegel låg havet och glänste i ljuset.

(Ur "Ett liv")

fria frågor

Under denna rubrik är inte frågorna bundna till något visst ämnesområde, men om deras innehåll är så formulerat att en längre utredning är nödvändig kommer frågeställningarna ev. att behandlas i någon specialartikel. Vi kan givetvis inte lova svar på allt, men vi lovar att göra vårt bästa — välkommen med frågor till oss! Adressen är: *Tidskriften Status*, Box 4149, Stockholm 4. Märk kuvertet "Fria frågor".

Arkivarbetare eller F-tjänsteman

I förra numret av *Status* såg jag att arkivarbetarna inte ska heta arkivarbetare längre. Vi ska få "F-tjänstemän" i stället. Nu skulle det vara väldigt intressant att få veta vad dessa tjänstemän — som inte får vara "arbetare" längre — ska syssla med?

Arbetare som aldrig varit tjänsteman

SVAR: Arkivarbete är enligt tidigare definition en form av sysselsättning för arbetslösa, som på grund av ålder och andra speciella förhållanden ej kan hänvisas till vanliga beredskapsarbeten. För dessa grupper har anordnats s.k. arkivarbeten och musikerhjälp. Som arkivarbete utförs bl. a. enklare gallrings-, katalogiserings- och registreringsuppgifter, ordnande av dokument, märkning av museiföremål etc. I vissa fall kan det också gälla mera avancerade statistiska undersökningar och utredningar. Arkivarbeten anordnas inom olika statliga och kommunala samt i viss utsträckning också inom statsunderstödda eller eljest allmännyttiga institutioner så-

som arkiv, bibliotek och muséer. Musikerhjälpn gäller närmast arbetslösa musiker, som kan hänvisas till aktivt musikerarbete, undervisning och notskrivning hos amatörorkestrar, musikcirklar osv. Arkivarbetena utnyttjas även som arbetsträning för partiellt arbetsföra hjälpsökande.

Vilka ska betala?

Det talas ofta om "förmåner" av olika slag — mindre ofta om hur stor del av befolkningen som kan tänkas bidra till de kostnadskrävande socialreformerna. Hur många förvärvsarbetande finns det att lägga de sociala bördorna på?

Traktorskötare i ortsgrupp 4

SVAR: Frågan inbjuder onekligen till ett principresonemang om vad som menas med "förmåner", men vi nöjer oss här med ett kortfattat svar. I samband med 1958 års taxering registrerades närmare 3.500.000 personer med någon form av förvärvsarbete. Av dessa var inemot tre miljoner löntagare och drygt en halv miljon huvudsakligen företagare.

fråga. Vår egen tids arbetsmarknadsstyrelse i Stockholm har ju uppmärksammat bristen på yrkesmässig anknytning, att våra författare på ett eller annat sätt borde inordnas i arbetslivet. Överflödet på litterära talanger gör att sektorn för verkligt lönsam litterär produktion krymper — det gäller inte minst vårt land med dess begränsade möjligheter till avsättning för litterära alster. Ekonomiskt sett har författaren alltså — i likhet med den lungsjuke vägvisaren Maupassant upptäckte på Korsika — anledning att se dyster ut i ansiktet. Ett andra yrke vid sidan om författeriet är den dystra praktiska vardagsprosan — men våra författare har hittills

inte visat någon större förtjusning inför sådana lösningar. Dubbla yrken är av många skäl svårt att uppehålla och det är väl inte så underligt att författare med ambitioner stegrar sig inför detta framtidsperspektiv. Ämbetsverk som räddningsplanka är kanske ingen bra lösning på problemet för vår tids författare, även om de nu torde vara åtskilligt trevligare att arbeta i än på Guy de Maupassants tid.

S. H.

På svenska föreligger en volym utsökta noveller, "Guy de Maupassants bästa", Folkets i Bilds Förlag, och romanen "Ett liv" ingår i Prismas klassikerserie.

I vårt medvetande ingick att vi bybor var ett utvalt folk och i grannsocknarna levde sämre "stammar", som man i olika avseenden alltid måste stå på krigsfot mot. En grabb från en grannsocken kunde t. ex. råka illa ut, då han visade sej på logdans eller dansbana. Om en "grannsockning" dessutom försökte uppvakta en "byjanta" riskerade han kroppslig åverkan i form av blåtiron — i svårare fall utslagna tänder och sönderrivna helgdagskläder. Samma förhållande gällde naturligtvis om någon av oss gick över gränsen till en annan socken och beträdde fridlysta dansbanegolv med därpå uppträdande "grannsockenjantor".

En "utsockning" föredrog därför i regel att inte gå över sockengränsen alldeles ensam. Han kom i sällskap med flera av sina "medsockningar", och då fanns ju en viss garanti för att han fick hjälp vid ev. knytnävskonflikt. Bya- eller sockenslagsmålen kunde därför få stor spridning — bli gruppstridsmål med omfattande blodviten mitt i en fredlig sommarafton då man skulle ha en smula avkoppling.

Bya- och sockenfejden tillhörde ett gammalt känt mönster. De avspeglar sig också i gamla rättegångsprotokoll, där länsmän och kronobetjante, i kraft av uniformer och blanka knappar, fått uppträda som skiljemän, utdömt straff och skipat rättvisa. En och annan advokat har väl också tjänat en bra slant på dessa gränstvister, där fagra flickansikten och eldande brännvinsflaskor tjänstgjort som extra bränsle på lokalpatriotiska känslor i isolerade byar och socknar. Nävkämpar, som med framgång hävdade sig i dessa bygdeslagsmål, betraktades med stor respekt vid sidan av krigarkungarna i folkskolans historiebok. Så var det förr och så hade det förblivit om inte vissa moderna företeelser trängt in i vår by och vänt upp och ned på gamla "kulturmönster". Låt oss för korthetens skull inskränka berättelsen till två saker, som var för sig och i förening verkade som dynamit i vår byavärld.

De två "sakerna" bestod för det första i att skogsbolaget, som hittills sörjt för våra arbetsinkomster, på grund av dåliga trävarupriser m. m., ansåg det olämpligt att bedriva skogsarbete. Det senare

DÅ FOTBOLLEN KOM TILL BYN

gällde naturligtvis för en viss tid, men var nog så ödesdigert för oss. Vi fick helt enkelt inget jobb. Nästan samtidigt upphörde vår gamle käre byskollärare med katekesförhör och flitigt skrivande på skolans svarta tavla. Skollärarn åtnjöt all aktning och respekt, men hans ålderskrämpor, som främst tog sig uttryck i en tilltagande dövhet, satte punkt för all vidare undervisning och uppfostran åt bygdens unga plantor. Den gamla magistern avgick, vederbörligen avtackad av kyrkoherden och handskad av hela skolrådet. I samma veva kom skogsbolagets avverkningsstopp. Vi

fick både arbetslöshet och en ny skollärare till byn. Det var två stora händelser på en enda gång och de skulle skaka om i byn mycket värre än kyrkoherden och skolrådet hade gjort med skollärarn i avskedets högtidliga stund.

Vi fick alltså inte arbeta i skogen för världsmarknaden hade ätit sig mätt på vårt huggtimmer. Skogsbolaget hade ingen användning för oss, och därför måste högre makter ingripa. Den högre makten hette på rikssvenska Arbetslöshetskommissionen. Den högre makten — som vi i korthet kallade AK — hade inget intresse för skogshuggning, men den älskade att bygga vägar. Alltså sattes vi bybor till att bli vägarbetare, oavsett om vi hade lust

Text: KI-LO-WATT

Teckningar: SVEN BJÖRNSON

och fallenhet för andra yrken. Arbetslöshetskommittén, som var ett underorgan till den högre makten i kungliga huvudstaden, bestod av betrodda byamän och eftersom man behövde en fint skolad man i kommittén invaldes den nye skollärarn. Och den nye valsade om ordentligt bland gubbarna i Arbetslöshetskommittén i kraft av sin bildning och moderna syn på vårt vildvuxna bysamhälle.

Skollärarn var inte lika förtjust i Sdet envisa grävandet och gruskörandet på landsvägen som de andra i Arbetslöshetskommittén. Han ansåg att vår "fysiska fostran" i byn behövde ryckas upp på högre nivå. Antagligen menade han att de gamla byslagsmålen var en föråldrad fritidssysselsättning, fast det sades aldrig ut direkt. Skollärarn var trots sin reformiver ganska försiktig i sina muntliga omdömen, men hans vassa penna däremot dikterade besluten på papperet i en takt som nästan gjorde de andra i kommittén psykiskt förlamade. Arbetslöshetsgänget sattes att röja småskog på ett gammalt jordstykke, tidigare besått med havre, och det passade bra till fotbollsplan. På ena sidan låg en liten skogsbacke med vackra, ljusa björkar. Detta område snyggades upp med flaggstång och diverse byggnader och kallades "idrotts-park". Hela området såg snart väldigt pampigt ut med vitmålad flaggstång, målburar på fotbollsplanen och fin, grön gräsmatta, snaggad och nyklippt och med vita ränder av sågspån runtom och tvärsöver. Det var platsen, där vi yngre skulle sko-

— skollärar'n upphöjde sig till domare med visselpipa i munnen.

las om: bli fotbollsspelare, som arbetade efter stränga regler i stället för tidigare nävskämpar utan lagar och balans, då ilskan rann på. Allt detta nya kom ur "arbetslöshetskassan". Skollärarn själv upphöjde sig till domare, klädd i svart tröja och svarta kortbyxor och med en visselpipa i munnen. Tidigare hade han fått gubbarna i Arbetslöshetskommittén att dansa efter sin pipa — nu var turen kommen till oss yngre att följa de nya lagarna. Vi lärde oss fotbollens hårda bud, där man inte ostraffad gick över vissa kritstreck. Vi lärde oss också att angrepp på motståndaren måste följa stränga regler. Snusdostillhyggen och knytnävar passade illa till våra färgglada dräkter — och pipan skrällde varnande om vi gjorde något som inte den svartbyxade godkände. Moses lagtavlor på Sinai berg hade blivit verklighet i våra unga liv och arbetslöshetspolitiken hade frälst oss från ondo. Dvs. att bli nävskämpar av gammal, grov kaliber utan pipblåsning och kritstreck. Visst morrade en del äldre över att arbetslöshetspengarna användes för att bygga fotbollsplan för — det fanns nödvändigare saker att syssla

— angrepp på motståndaren följde stränga regler...

POJKDRÖM

Det var en gång en pojke
livlig vild och yr
han var som de flesta pojkar
rätt svår att hålla istyr.

En dag när han lekte på gatan
med livets dörr på glänt
så ville han inte leka
Han ville vara student.

En dag så tog han studenten —
man grubblade fåfängt hur?
Då ville han hellre vara
professor i litteratur.

En dag så blev han professor,
han var inte nöjd ändå,
han gick på sin barndoms gata
och såg på de andra små.

Och tänkte Om ändå jag vore
en sju, åtta år på nytt
och kunde få tillbaka
den barndom som har flytt.

Då skulle jag inte önska
så mycket mera till
det är bara barn som får det
precis som dom vill.

ELEONORE

med — men fotbollen rullade vidare och stod inte att hejda. Så småningom piggade skogsbolaget till och arbetet i skogen började på nytt. Träkvarnarna vid kusten började tugga trä med frisk aptit igen. Lågkonjunkturen svängde om till högkonjunktur, gubbarna i Arbetslöshetskommittén behövde inte ha sammanträden så ofta, men bollsparkeriet levde kvar som en ny form av "uppgörelser" med granarna.

Brorskål. Färglitografi 1830 av Hj. Mörner.

De flesta av våra svenska skalders var kulinariska experter, de älskade god mat och goda drycker. Nu har forna tiders guldkrogar förvandlats till moderna inte desto mindre förstklassiga restauranger med stramare och mer ändamålsenlig inredning. Ändå talar äldre silverhåriga gentlemän med något vemodfullt i rösten om "gamla opris", Continental och Rydbergs, ibland gnolar de också några toner ur den välkända visan — Det blir mer än vad man tål, utav punch och Metropol...

Skalderna trivdes utmärkt i dessa eleganta atmosfärer av röda sammetsoffor, marmorbord och guldsirade taklister, och de satt gärna timtals och diskuterade livet och kärleken vid ett charmant smörgåsbord med iskylda drycker medan cigarrmolnen steg som en blå sky mot pelare och draperier.

En utsökt stämningssbild från den gamla goda tidens restaurangliv ger oss Sten Selander.

*Där sitter vid ordet tätt intill mitt
tre herrar av frejdad stam,
med hår och mustascher som lyser vitt
och en hy som röd Oriflamme.*

*De ha tömt ett glas, eller kanske två,
Bordeaux är dock vinernas vin
och nu skrattar de gått åt ett dråpligt svar
Pelle Jansson gav Svante Hedin.*

Kulinariskt och Litterärt

Av MARIANNE HELLMÉR

Ty en festmiddag utan vin av de bästa märkena var otänkbar, någon vinpropaganda behövdes sannerligen inte förr i tiden. Om en sådan middag berättar författaren Bertil Gripenberg. "Då jag på kvällen efter en intressant dag återvände till Karlstad, bjöd den vänlige hotellvärdens min släkting Adolf och mig på middag. Det blev om möjligt en ännu finare middag än den föregående. Speciellt minns jag menyns pièce résistance, morkullor med bourgogne, och vilken bourgogne röd som en solnedgång i november och doftande som violer i april".

En vinkännare av rang var också Erik Axel Karlfeldt, och med världsmannens elegans hyllar han i klingande strofer denna ädla dryck.

*Låt oss dricka herr baron,
Med förtjusning herr baron,
Låt oss glömma livets möda, regnens hot
och gods och hjon.*

*Ty vår skörd är redan gjord
på en soligare jord,
och det lyser som rubiner av den solen
på vår jord.*

Sommartid var då som nu Djurgårdens restauranger mest frekventerade, August Blanche och Wilhelm von Braun gästade gärna Blå Porten som var berömd för sina läckra abborrar. Mången sexa intogs också på Franska Wärdshuset som även var berömt för sina vackra uppasserskor, en av de skönaste hette Vackra Josephine och om henne berättar August Blanche "Jag har hört talas om ansikten av smultron och mjölk, Josephine hade kinder av den förra och panna av den senare och hennes korpsvarta hår var så långt och så tjockt att det hängde i flätor nedför ryggen och resten rullades på hjässan.

Sådan var den magnet vilken om sommaren drog till Franska Wärdshuset allt vad ungherrar hette, och ganska många gamla med, ofta tokigare än ungt folk".

Ingen wärdshusmiljö, har väl heller tecknats så målande som Birger Sjöbergs I utwärdshusets trädgård lyktor glimma... där serveringsflickan steltnat har på gången, med brickan fylld liksom av stjärnors ljus...

Och aldrig kommer väl denna fridfulla idyll åter, denna idyll där tryggheten råar och jäktet inte existerar, där vågorna skvalpar mot strand, punchbuteljerna

Serveringsflicka, färglitografi 1822 efter teckning av C. W. Svedman.

skramlar på is och rådmän inte behöver jakta vidare i sin nya Mercedes utan i lugn och ro kan ägna sig åt minnen och "Solo på begäran"...

Elias Sehlstedt har fångat samma betagande tidsmåleri när han beskriver vad en middag under ekarna kan bestå av för läckerheter.

*Middag vi fått under lummiga eken,
smort oss med gravlax och dill och spenat*

Cherry på soppan och champis på steken, härlig musik och kannstöpande prat, nu kommer mockan och gör sin patrull, ovanpå skvätten tas Anisetten, Himmel, nu mår man som pärla i gull...

Och så är vi framme vid augusti mån-sken, och de röda skaldjurens tid, och där stanna vi i sällskap med Daniel Fallström och väntar på den läckra supén i kulörta lyktors sken.

Genom lövverk vattnet glindrar här och där en lysmask tindrar som en sällsynt ädelsten.
I antika karaffiner gammalt südesbrännvin skiner liksom guld i månens sken.

Marianne Hellmér

■ PRESSEKO...

Forts. fr. sid. 5

ådragit sig någon sjukdom! Staten föregår här med dåligt exempel, de enskilda företagen måste följa efter. Är det verkligen ett samhällsintresse, att alla små skavanker om och om igen skall dokumenteras? Detta tanklösa intygskrävande avtrubbar respekten för den enskildes rätt att bevara sin integritet. Den gör läkarens tystlåtenhetsplikt alltmer illusorisk.

Som yrkesman vet läkaren vad materiella resurser innebär — han vet och känner tacksamhet för att den moderna socialpolitiken satt ypperliga hjälpmedel i hans hand. Men ett närmande även på det psykologiska planet är viktigt — det gäller då närmast triangeln läkare—politiker—patient — blir slutintrycket av dr Myhrmans båda artiklar. Detta är en förutsättning för att politiska beslut, klubbfasta i riksdag och kommuner, verkligen blir till innehållet förverkligade. Ett tyst passivt motstånd har vi inte råd med — då blir reformerna ändå bara halva reformer för de människor det gäller.

Schacklösning

Lösning till schackstudien av A. Troitsky: 1. Lc6! Trots sin materiella överlägsenhet kan vit inte vinna utan att offra sin dam. 1.—, Tb1†, 2. Ke2, T×h1, 3. Lg2†!! K×g2, 4. Sf4†, Kg1, 5. Ke1. Svart är nu i dragtvång och måste därför spela 5.—, g2, varefter den ensamma vita springaren sätter matt: 6. Se2. Ett rent "otroligt" lösningsförlopp!

■ FÖRVÄRVSARBETE...

Forts. fr. sid. 13

värvsarbete, borde verkligen ha all rätt till en väl tilltagen hustrulön. Och om mannen har betydligt högre inkomst än frun är det väl inte mer än rätt att han skjuter till ett överskott till hushålls- och klädkonto. Eller hur?

Många män anser att deras fruar bör redovisa för de belopp, som användes till olika poster, och fordrar helst att utgiftskontot är så lågt som möjligt. Om de ska köpa något utöver mat, så ser han hellre att det blir en ny lampa än en ny hatt.

Men hon får ju överse i de flesta fall med hans stora cigarettkonsumtion m. m. Ändå kan man få höra kritiska män beklaga sig över att: "Min fru sitter och dricker kaffe hela dan". Om han just kommer hem när hon tar en paus efter stortvätt en lördag.

*

Men om stadskvinnan har det jäktigt så har lantbrukarhustrun kanske ett dubbelt så hårt arbete bortom stadens hank och stör. Visserligen lever vi i maskiner-nas tidevarv, och arbetsförhållanden i ladugård och stall har förbättras betydligt, men...

Redan klockan fem ringer väckarklockan i den "idylliska" bondgården. Hur många är det inte som suckar: Den som hade en gård ändå! Men det är inte bara att se gräset gro och skördar gunga. En lantbrukarfrus tillvaro är ingen dans på rosor. Höns och grisar ska ha mat, korna mjölkas, och arbetet på åker och äng kräver stark fysik. Lantbrukarhustrur vet vad det vill säga att ta hårda tag från morgon till kväll och ändå ha det goda humöret i behåll.

De ekonomiska problemen måste väl ändå ses i en annan dager, tänker vi. Jordbruket ger naturligtvis lön för mödan, men det händer ofta att skörden slår fel, som det heter. Mejeriprodukter finns på den egna gården i form av ägg och mjölk, och grönsaker finns i de egna landen. Men vi kommer ändå inte ifrån att arbetsbördan i ett lantbrukshåll är dubbelt så stor som i staden. Och kvinnan i storstaden går ofta med nerverna spända till bristningsgränsen. Hon är påverkad av den dagliga hetsen och jäktet omkring henne, och det är just denna hetsjakt som är en bidragande orsak till stressen. Ja, det var i korthet en smula brännbart stoff i dagens kvinnodebatt. Vi kvinnor har all anledning att hålla den vid liv, tillföra nytt bränsle, ge sociologer och reformatorer uppslag till ett och annat nyttigt reformförslag i vårt underutvecklade kvinnosamhälle.

Marianne Hellmér

Sociala notiser

Blind på rätt plats

är mottot för en broschyr, som talar om hur blindas yrken i modernt arbetsliv. Den vänder sig främst till arbetsgivarna, men vem som helst kan läsa den — och förvånas över hur de blindas med friskt mod gett sig in på arbetsuppgifter, vilka ytligt tänkt inte skulle kunna lämpas för den som saknar syn. Broschyren kan rekvideras från De Blindas Förening, konsulentavdelningen, Gotlandsgatan 46, Stockholm Sö.

Sociologer studerar ungarshotell

dvs. om de får regeringens tillstånd att göra undersökningar, bl. a. gäller det uppgifter även ur fängvårdsstyrelsens straffregister. Undersökningen avser att klarlägga sammansättningen av klientelet på vissa ungarshotell i Stockholm i vad gäller ålder, mantalsskrivning, vistelse på hotellen och i vilken omfattning vederbörande varit föremål för tvångsinspändningen och hjälpåtgärder från samhällets hjälporgan.

Stud. Cecilia Torold, Sydsvenska Socialinstitutet i Lund och Gunnell Svensson-Sandman, Socialinstitutet i Stockholm, ämnar gemensamt arbeta med dessa uppgifter.

BUDGETBEKYMMER

— Jag kan inte få kreti och pleti att stämma...

Det var den vackra, varma sommaren när den nya landsvägen var klar och låg där rak och blank och skinande som en paradsgata — det var då som fadern fick de där underliga tankarna i skallen. Åh, nog förvandlades vi väl alla tre, både han och morsan och jag, när vi nu helt plötsligt inte längre bodde i utkanten av en ödemarksby, utan mera mitt i centrum av själva det levande livet och den stora spännande världen.

Men det hela gick nog fadern mest till sinnes: han blev orolig och rastlös och han kom sej varken för med att ge sej i väg till skogs för att hugga eller gå ner till sjön för att fiska.

— Va ska vi leva på? sa mor rent ut en dag.

— Jo, det ska du få se, sa farsan flinande. Det ska du få se!

Även jag blandade mej i samtalet, fastän jag skulle börja Sjunde först till hösten.

— Ska vi skaffa en bil ock? sa jag, för jag såg så många ila förbi hela dagarna nu.

— Bil? sa far. Nä, det lär nog inte gå med mindre än en buss, sa han.

— Va? sa mor förskräckt.

*

Men farsan var hemlighetsfull ännu en tid — och han blev mer och mer underlig: han tvättade sej om händerna och i ansiktet och stod i som om han var en hög och förnäm person, kanske stins eller fjärdingsman eller någon slags doktors-

NÖJESCENTRUM

herre, ja, lastbilsåkare! Och han ville till och med ha vardagsskjortan struken innan han tog den på sej. Och gick han inte med slips till blåstället mitt på blanka vardan?

En dag sa han rent ut — och läpparna riktigt darrade på honom och det fanns ett nytt, mystiskt ljus i hans kantiga ansikte och de hårstrån han nu hade reste sej rakt upp på hans hjässa:

— Vi ska göra pengar!

— Göra pengar? sa modern — och hon ryckte till och tog det så hårt så att hårknuten löstes upp i hennes nacke och flätorna föll ner över hennes axlar. Va står du och säger? sa hon och blev aldeles vit i sitt smala, finskurna ansikte.

— Som gräs! försäkrade fadern.

— Som gräs? sa jag och kunde inte längre stå stilla: jag sprang fram och tillbaka i det skumma, lite torftiga köket och visste knappt till mej.

NOVELL

Av SVEN O. BERGKVIST

— Ja, just som gräs! sa fadern stolt. Här ska nämligen bli ett nöjescentrum! sa han.

— Nöjescentrum? sa modern och var aldeles paff nu.

— Nöjescentrum? sa jag och smakade på ordet.

*

Fadern visade ett par dar senare vad han egentligen menade. Han högg ner träd och sågade virke — och snart låg det brädhögar lite varstans på den stora gårdsplanen. Och det dröjde heller inte länge förrän han slog in de första spikarna i det som skulle bli en kiosk. Den växte fram, sakta men säkert — och samtidigt började han med serveringsverandan!

Men det räckte inte med det, nej, snart släpade han fram några stolpar som skul-

— Här skulle jag vilja bo, sa flickan, som verkade förtjust och rejäl.

Teckningar:

MAJKEN BANNER-WAHLGREN

le bli bra som underlag för dansbanan! Dessutom hittade han några plankor som skulle passa fint för spelkuren!

Vi trodde knappt våra ögon, morsan och jag.

— Du ska sälja gott i kiosken, sa han till mej.

— Jag? sa jag och gapade.

— Men du ska si till att du ger rätt tillbakas och inte ett öre för mycke!

— Nej, sa jag.

— Och du ska servera, sa han till morsan.

— Herre Gud, va står du och språkar, karl, sa hon.

— Du får sy dej ett vitt, snipigt förklä, sa han.

— Ja, men jag har då aldrig hört på maken, sa hon.

*

Det värsta var nu emellertid att fadern ville ha igång nöjescentrumet på en gång — han räknade ut vad vi förlorade per dag om vi inte satte fart på det hela. Och en dag var han klar med det där plakatet, det där olycksaliga plakatet, som han nubbade fast på en av telefonstolparna.

— Tills vidare får vi köra med det här, sa han.

Och han visade stolt vad han textat:

Ta jern Titt på Utsikten!
Enastående fint, ta frugan
eller fästmöa mäd! Fugle-
sång och vilopausar. Obs!
Finfint cecironskap och
billig avgift! 1 krona!

— Va ska det där betyda? sa mor.

— Ska jag, sa jag.

— Det är du som ska bli ceciron, sa han till mej. Du ska ta emot pengarna och visa dom!

*

Och sedan var det nu bara att till en början gå där med hjärtat i halsgropen för varje bil som dök upp och hoppas att ingen skulle stanna.

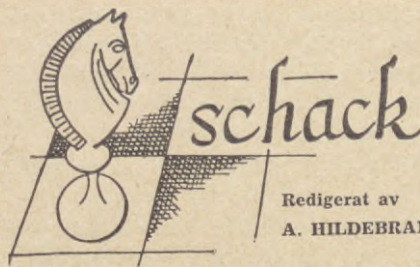
Fast samtidigt...

Ja, efter hand så var det klart att jag tyckte att det kanske skulle vara skojigt också om...

Man skulle kanske träffa någon, ja, kanske någon snygg en, förresten: någon i ens egen ålder eller kanske något äldre. Hon kanske var från någon stad, och då kunde man ju bestämma med henne och resa dit och träffa henne snart nog, ja, bara man gått och läst. Här på landet kunde man ju inte stanna i all evighet, även om nu Stora landsvägen drog förbi så nära som det nu var möjligt.

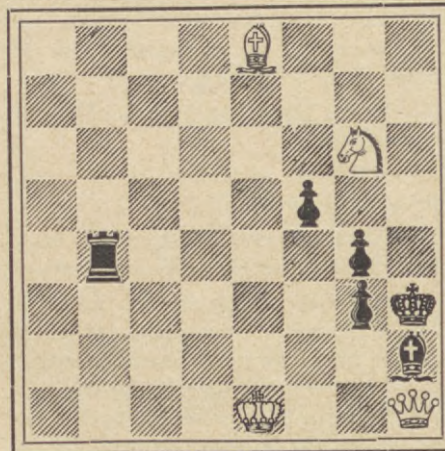
*

Och hur det nu var så började jag nog trots allt hoppas lite smått att någon bil skulle bromsa in en dag — och naturligt-

Redigerat av
A. HILDEBRAND

STUDIE
av A. Troitsky
1897

Vinst.

Detta "odödliga" verk av den framstående ryska studieförfattaren A. Troitsky tillhör de äkta pärlorna i studiekonstens skattkammare. Vi hoppas att våra läsare hittar den utsökta sexdragslösningen på egen hand. I annat fall återfinns den på sidan 21.

THAL ÄR ÅTER THAL!

Efter sitt ganska oväntade nederlag i revanschmatchen om VM-kronan mot Botvinnik — där Thal inte alls liknade sig själv — har den forne världsmästaren återfunnit sitt gamla jag. Detta framgår av nedanstående parti mot spanjoren Toran från det nyligen avslutade EM för lag.

Engelskt

Vit: Toran, Spanien
Svart: Thal, Sovjetunionen

1. c2—c4 e7—e5
2. Sb1—c3 d7—d6

Detta drag, som i och för sig är ganska passivt, får ses mot bakgrunden av Thals fortsatta spelplan som avser en framstöt på f-linjen.

3. g2—g3 f7—f5
4. d2—d4 e5—e4

vis skulle hon vara med i just den och naturligtvis skulle jag visa speciellt henne den finfina utsikten från bergkullen. Ah, hon var nog ljus och hade blå ögon och fint ansikte och det ena med det andra.

Ibland tyckte jag att jag såg henne bakom en bilruta och hjärtat satte fart

Forts. å sid. 24

5. f2—f3 Sg8—f6
6. Lc1—g2? —

Ett schablondrag som i den föreliggande ställningen visar sig vara mindre gott. Den bättre fortsättningen var här: 6. f×e4 f×e4, 7. Lg2, Lf5, 8. Dc2, Dc7, 9. Lg5 osv.

6. — e4×f3!
7. Sg1×f3 —

Fortsättningen 7. e×f3 var att föredra framför detta "naturliga" utvecklingsdrag.

7. — g7—g6
8. 0—0 Lf8—g7
9. e2—e4 —

Vit öppnar spelet, men som det visar sig är det svart som drar nytta av det.

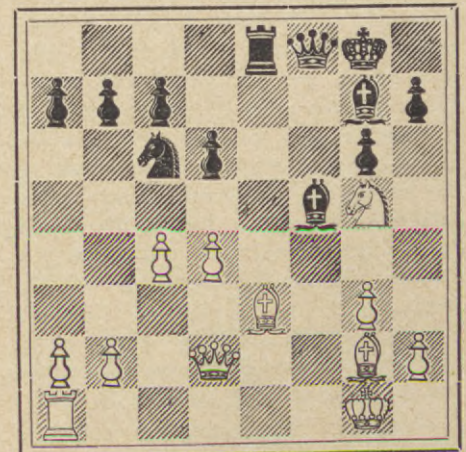
9. — f5×e4
10. Sf3—g5 0—0
11. Sg5×e4 Sf6×e4
12. Tf1×f8† Dd8×f8
13. Sc3×e4 Sb8—c6
14. Lc1—e3 —

Ett riskabelt drag, som för till onade konsekvenser. Bättre var kanske 14. d5, men även denna fortsättning har sina skuggsidor, ty den öppnar punkten e5 för de svarta pjäserna.

14. — Lc8—f5
15. Dd1—d2? —

Vit varslar inte faran och faller nu offer för ett av Thals snillrika infall. Ett safety-drag var 15. Sc3.

15. — Ta8—e8
16. Se4—g5 Te8×e3!
16. — —

Nu börjar det slå blixtar ur det svarta åskmolnet. Kvalitéoffret utgör inledning till en verklig Thal-kombination!

17. Lg2—d5† —
På 17. L×c6 hade svart kunnat fortsätta med 17. —, De7, 18. Ld5†, Kf8! 19. S×h7†, Ke8, och det svarta angreppet går knappast att hejda.

17. — Kg8—h8
18. Sg5—f7† Df8×f7!!

Damoffer tillhör ju exvärldsmästarens specialitet!

19. Ld5×f7 Te3—d3!

Vits materiella övervikt kan inte längre rädda honom.

20. Dd2—e2 Lg7×d4†
21. Kg1—g2 —

På 21. Kf1 följer Lh3†, 22. Ke1, Te3 osv.

21. — Se6—e5!
22. Ta1—d1 Td3—e3
23. De2—f1 Lf5—e4†
24. Kg2—h3 Te3—f3!
25. Df1—e2 Le4—f5†

och vit gav upp, ty på 26. Kh4 följer Tf2! med förödande verkan.

■ NÖJESCENTRUM...

Forts. fr. sid. 23

i bröstet på mej, ja, det stack vid tinningarna och kylde utefter ryggraden.

Men ingen stannade — alla hade visst bråttom.

— Det var värst va di kör fort, sa fadern lite pessimistiskt, men han var samtidigt säker på att allt skulle bli annorlunda när kiosken, serveringen och dansbanan var klar — då skulle allt bli ordentligt synligt: ingen skulle längre tvivla en sekund på att detta nöjescentrum var någonting enastående i sitt slag. Alla skulle stanna och roa sej och ha det verkligt gott.

— Ja? sa jag och blev mer och mer intresserad.

— Äh! sa morsan.

*

En dag hände det — en bil saktade in. Och inte nog med det: den stannade. Farbrorn som steg ut var tjock och klumpig och lustigt kortklippt, ja, håret stod rakt upp på honom. Han sträckte armarna i luften och andades ut — och plötsligt fick han syn på plakaten. Han vinkade till sej frugan och även hon stegade fram och tittade. Hon var fin och smal, rödhårig och klädd i sista skriket från topp till tå, men hon var förstas ingenting emot den unga flickan som kom ut lite senare. Hon var säkert dottern. Äh, så ljushårig, så svajig hel och hållen — det var så att jag kippade efter andan. Lite fräknig var hon, förstas, det kunde jag nu inte förneka, men konstigt nog var det som om fräknarna bara klädde henne.

— Jag är slut som en dö sill, sa mannen. Så vi kanske ska ta en tur i naturen. Det står visst att utsikten är bra.

— Ja, men nog är det bra underligt skrivet, sa damen tveksamt.

— Oh, vi gör det! sa emellertid dottern. Oh, va lattjo det verkar!

Och dottern avgjorde: de bestämde sej!

*

Först var det nog nära att jag skulle svimma, men hur det nu var så stod jag på benen — och när far kom tillstädes och började språka med den fina familjen så lugnade jag ner mej.

— Jag tror inte ni ångrar er, sa han och tog emot kronan och stoppade den i fickan. Det finns fågelbon där ock! Nu sköter du dej, pojk, och visa dom allt möjligt, viskade farsan till mej.

Och så bar det av. Gick jag kanske för fort till att börja med?

— Hopp, sa plötsligt mannen och lade sej rak lång. Va har ni för vägar här, egentligen? sa han klagande.

— Tänker du att jag ska fortsätta länge på det här viset med dom här klackarna? sa hustrun till sin man och tog av sej ena skon och visade den — och smalare och längre klackar hade jag aldrig sett.

— Ska du skylla på mej? sa mannen. Är det jag som har köpt dom?

Det var bara flickan som var lugn och glad, och plötsligt gick vi alldeles i närheten av varann; jag kände hennes underbara doft: det var en doft av stad och värld. Jag blev mer och mer klar över att det var just hon som var Hon; det var henne jag skulle träffa i en stor stad en gång och det var vi som skulle gå till Folkets Park tillsammans och...

— Oh, så tjugigt, sa hon. Det här är ju underbart.

— Underbart? sa hennes far och spotade ut några kvistar.

— Nä, nu går det verkligen för långt, sa modern när hon stupade i en stock.

— Nä, det är väl jag som har hittat på allt det här också, sa mannen. Du måste lära dej att umgås med naturen, fortsatte han — just som han på nytt låg där pladask. Tusan, sa han sammanbitet och reste sej. Ja, det här är verkligen inte illa, sa han och låtsades liksom inte om det lilla missödet.

*

Och det gick nu ganska skapligt att komma upp.

— Ja, det här är utsikten, sa jag och ställde mej ännu lite närmre flickan, ja, jag riktigt snuddade med min axel vid hennes.

— Jaså, det ser ut på det här viset, flåsade hennes far. Men skulle man inte

kunna tänkas få se lite längre för en spänn? frågade han uppriktigt. Såna här kullar har man ju vatt på förr.

— Vi vänder, sa hans hustru. Vi går ner och fortsätter.

— Nej, tyckte flickan — hon var verkligen rejäl. Här skulle man ju vilja bo! sa hon. Tänk så härligt.

— Va är dom där omtalade fågelholkar-na? sa hennes far.

— Där är ett bo! sa jag och pekade.

— Bo? sa flickans far. Nä, det här var verkligen inte mycket för en spänn.

— Nu vill jag härifrån! sa hans hustru. Men flickan ville vara kvar.

— Ska vi inte slå oss ner? sa flickan och nu såg jag in i hennes ögon.

— Prat, sa fadern. Kom... det här är inget! Bara skrot!

*

Kanske var det flickans ord om att hon ville sätta sej ner som gjorde att turen tillbaka blev så underlig — kanske berodde det på att jag tittat för djupt i hennes ljuvliga ögon: hur som helst så förde jag dem lite vilse. Vi kom ut i stora, vida skogen och fadern förbannade alla nöjescentrum i landsorten och de mindre samhällena, när han plötsligt landade i en buske. Hustrun klagade på att hon var sönderriven in på bara kroppen. Det var bara flickan som var vid gott mod — hon tyckte att alltsammans var underbart och spännande.

Det, var nog tur att jag så småningom såg sjön — jag visste ju var jag hade stigen som ledde till och från den. Så nu kunde jag andas ut.

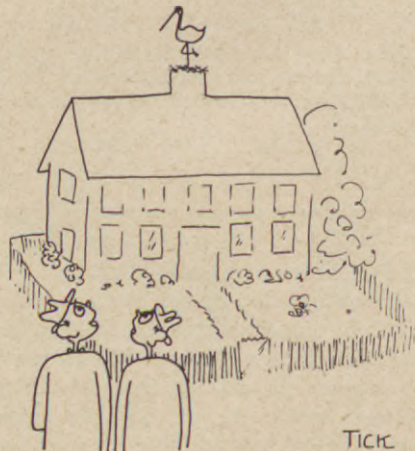
Men det var nog också tur för farsan att han var på så pass långt avstånd som han var, när vi kom tillbaka, för mannen hotade med både polis och andra myndighetspersoner.

— Sabla elände, för hundra gubbar! skrek han och haltade bort till bilen och nästan kastade sej in i den.

Hustrun följde tyst efter, och dottern kunde nu inte annat göra än lämna mej — och det värsta var att jag inte hann fråga henne om adressen. Det sved till i mitt hjärta, men så här var det väl här i världen.

Farsan var förbryllad och bara glodde efter avgasröken: han grunnade på det där med polis och morsan trodde att vi nu skulle få böta och bli ruinerade.

Och dagen efter återupptog farsan både skogsarbetet och fisket — och nöjescentrumet förföll efter hand. Men jag gömde flickan i mitt sinne, och en gång skulle jag ut i världen och då skulle jag säkert träffa henne...

— Det måste ha hänt under semestern...

Jeppssons Pälsvaruaffär

Möllevångsgatan 31 B, Malmö

Tel. 176 59

MALMÖ

ooo

STILFULLT
och
VÄLGJORT ARBETE

Humana priser

PRISTAGARE

till bildkräys 6

1:a pris kr 25:—, fru Birgit Tholsjö, Ekberget, Kårsta. 2:a pris kr 10:—, herr Gunnar Olsson, Ö. Förstadsgatan 188, Trelleborg. 3:e pris kr 5:—, fr. Birgitta Westblad, Apoteket Draken, Sthlm Va.

Samtal under ytan

Har du skaffat dej...?

Tick

— Har du skaffat dej...?
— Ja, solen är så stark, ser du...

MALMÖ

MARMOR, KALKSTEN
och GRANIT
INGENJÖRSFIRMAN H. SVENSSON
Villa Daisy, Mariedalsvägen
MALMÖ Tel. 153 80

GYNNA
SVENSK
INDUSTRI

En läkemedelsindustri på frammarsch...

medel mot tuberkulos

*PAS
Tibinide
Nupasal*

vitaminpreparat

*Multiplex
Bascoplex
Beviplex m. fl.*

järnpreparat

*Aktifer
Guttafer
Di-Ferrosan
Ferro-B m. fl.*

Ferrosans verksamhet bygger på mångårig erfarenhet och givande samarbete med svensk medicinsk forskning.

Ferrosans forskning och produktion är huvudsakligen inriktad på vidstående läkemedelsgrupper.

FERROSAN — MALMÖ

Vård på konvalescenthem ger

REKREATION • VILA

● KONVALESCENTHEMMET ALSBORG, HELGEVÄRMA

Telefon: Växjö 0470/601 07 (Kronobergs län)

Plats för 14 gäster

● FJÄLLFARARGÅRDENS KONVALESCENTHEM,

UNDERSÅKER (Jämtlands län)

Telefon: Undersåker 11

Plats för 24 gäster

● KONVALESCENTHEMMET BJÖRKEFORS,

EDSBJÖRKE (Värmlands län)

Telefon: Sunne 0565/271 65

Plats för 28 gäster

● FRITIDSGÅRDEN RAMNÄS, Postfack 42, TORUP

Telefon: Torup 138 (Hallands län)

Plats för 20 gäster

● KONVALESCENTHEMMET ÅSEN, ÅSLJUNGA

Telefon: Klippan 600 09 (Kristianstads län)

Plats för 20 gäster

● LÅNGASJÖNS SEMESTERHEM, ASARUM

(öppet under sommarsäsong) (Blekinge län)

Telefon: Södra Hoka 11

Vintertid Karlshamn 1566

Plats för 22 gäster

● SVANHOLMENS VILOHEM, SVANSHALS, OSBY

(öppet under sommarsäsong) (Malmöhus län)

Telefon: 0479/117 14

Exp.: Kamrergatan 3, MALMÖ C

Telefon: 040/97 53 44

Plats för 27 gäster

EFTERVÅRD = FÖREBYGGANDE
VÅRD

Förfrågan om plats

göres av sanatoriepatient hos sanatoriets kurator och för den som ej vistas på sanatorium hos dispensären eller genom De Lungsjukas Riksförbunds lokalföreningar

Toppvinster 8 Austin-bilar

**Dragning
senast 30 september**

10 Televisionsapparater

10 Transistorapparater

2 Hushållsassistenter

3.630 värdefulla vinster

CHANSA
VINN

Sammanlagd
vinstsumma:

över 200.000:—

DE LUNGSJUKAS RIKSFÖRBUNDS RIKSLOTTERI 1961

Härmed beställes

..... st. lotter à 2:— att sändas mot postförskott
+ porto, samt dragningslista à 25 öre, som sändes
omedelbart efter dragningen.

Namn:

Adress:

Var god texta!

Sänd ej pengar med denna rekv. STATUS 8/61

Frankeras
med
20-öres
frimärke

DLR-lotteriet

Box 4149

STOCKHOLM 4

BILDA FAMILJEKEDJA!
LOTTPRIS 2 KRONOR
REKVIRERA NU

Vid rekvisition av minst 10 lotter i samma
sändning — dragningslista gratis och 10 %
rabatt

20 lotter i samma sändning — dessutom
portofritt

Minst en lott till varje familjemedlem
ökar familjens vinstchans!